

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1905.

Andra Kammaren.

N:o 52.

Lördagen den 6 maj.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades de vid kammarens sammanträde den 29 nästlidne april förda protokollen.

§ 2.

Efter föredragning af herr *J. Forssells* på kammarens bord hvilande motion, n:o 296, hänvisades motionen till statsutskottet.

§ 3.

Föredrogos, men bordlades åter sammansatta stats- och lagutskottets utlåtande och memorial n:is 14 och 15 samt bankoutskottets memorial n:is 11 och 12.

§ 4.

Till afgörande förelåg statsutskottets utlåtande n:o 11, angående regleringen af utgifterna under riksstatens tionde hufvudtitel, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna.

Punkterna 1—4.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 5, angående statsbidrag till pensionering af lärarinnor vid högre skolor för kvinnlig ungdom och högre samskolor.

I en inom Riksdagens Första Kammare väckt motion, n:o 23, hade herr *F. A. Anderson* föreslagit, att Riksdagen måtte besluta, att

Angående ett årligt bidrag af högst sextio kronor skulle utgå till hvarje vid förhöjdt statsbidrag till pensionering af lärarinnor vid högre skolor för kvinnlig ungdom. högre skola för kvinnlig ungdom eller högre samskola anställd lärarinna, som ägde delaktighet vare sig i pensionsinrättningen för lärarinnor vid Sveriges högre skolor för kvinnlig ungdom eller i Svenska lärarinnornas pensionsförening, med villkor att af eller för henne i endera af dessa pensionsanstalter under nästföregående år insatts minst sextio kronor; samt, vid bifall härtill, att det å riksstatens tionde hufvudtitel uppförda förslagsanslag med rubrik: Bidrag till pensionering af lärarinnor vid högre flick- och samskolor måtte höjas till 40,000 kronor.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte af Riksdagen bifallas.

Reservation häremot hade afgifvits af herrar *Billing* och *Törneblad*.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, begärdes ordet af:

Herr *Darin*, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Det har för mig varit mycket glädjande att se den växande omvårdnad, som Riksdagen på senare tider ägnat åt våra högre flickskolor, en omvårdnad, som fått uttryck i tidtals höjda anslag för understöd-jande af dessa skolor. Då anslaget till dem senast fastställdes, föregicks beslutet härom af en af Kungl. Maj:t anordnad utredning angående dessa skolors ekonomiska förhållanden. Denna utredning visade, att flertalet af dem hade en ytterst svag ekonomisk ställning. Tydligt är, att denna ekonomiska svaghet äfven måste yttra sig i en klen aflöning af lärarinnorna vid dessa skolor. Detta framgick också på ett mycket slående sätt af den anställda utredningen. Riksdagen höjde emellertid anslaget till dessa skolor, och satte då såsom villkor för åtnjutande af bidrag, att ingen sådan skola finge sätta en lärarinnas lön lägre än en folkskolelärarinnas i lägsta lönegraden på samma ort. Genom detta Riksdagens villkor har ju i någon mån en bättre ställning beredts de ifrågavarande lärarinnorna. De kunna nu icke aflönas lägre än de svagast aflönade folkskolelärarinnorna på samma ort, d. v. s. de som äro i lägsta lönegraden.

Men se vi på, huru det ställer sig för dessa samma lärarinnor i fråga om deras existensvillkor på ålderdomen, då de icke längre kunna tjänstgöra, skola vi finna, huru ytterst bekymmersam deras ställning är. Det förhåller sig så för närvarande, att en folkskolelärarinna kan uppnå ett pensionsbelopp af 750 kronor, utan att hon därvid på något sätt själf bidragit. Men en lärarinna vid en högre flickskola kan icke komma till ett högre pensionsbelopp — på den väg, där staten medverkar — än 400 kronor. Riksdagen har tid efter annan beviljat bidrag till dessa lärarinnors pensione-

ring, och för närvarande utgår statsbidraget för hvarje sådan lärarinna, som för öfrigt själf erlägger stadgad årsafgift till pensionsinrättning med 30 kronor årligen. Det läroverk, hon tillhör, skall likaledes erlägga en årsafgift af 30 kronor. Men effekten af dessa sammanskott från 3 olika håll blir dock icke större än en pension af blott 400 kronor. Att detta är alldeles otillräckligt, är ju själfklart. Men att ställa större anspråk på bidrag af skolorna är med hänsyn till deras bevisade svaga ekonomi icke möjligt, och att ställa större anspråk på lärarinnorna själfva är likaledes med hänsyn till deras svaga aflöning omöjligt. Staten måste därför medverka genom förhöjdt anslag. Nu har herr Albert Anderson i Första Kammaren föreslagit, att statsbidraget måtte höjas till 60 kronor för hvarje lärarinna, med samma villkor med hänsyn till lärarinnornas och läroverkens bidrag som förut. Härigenom skulle uppnås, att den årliga pensionen blefve 500 kronor; och ingen kan väl påstå, att detta är en för hög pension.

Hvilken uppoiffring från statsverkets sida skulle då erfordras för uppnående af detta mål? Jo, allenast en höjning af det förslagsanslag, som är för ändamålet i riksstaten uppfördt, från 19,000 kronor till 40,000 kronor, d. v. s. ett ökadtt årligt statsbidrag af 21,000 kronor. Med detta skulle den betydliga förmånen uppnås, att ifrågavarande pensioner kunde höjas från 400 kronor till 500 kronor.

Jag har funnit denna fråga så behjärtansvärd, för att icke säga rent af ömmande, att jag icke kunnat låta densamma passera denna kammare utan att framställa yrkande om bifall till herr Andersons motion. Jag har mig bekant, att i medkammaren förslag i samma syfte kommer att väckas i öfverensstämmelse med herr Billings vid betänkandet fogade reservation, och jag tillåter mig således, herr talman, att yrka bifall till motionen i öfverensstämmelse med herr Billings reservation.

Häruti instämde herrar *Persson* i Arboga, *Hedlund*, *Sternner*, *Beckman*, af *Callerholm* och *Lund*.

Herr Centerwall: Jag ber att få på det lifligaste instämma med herr Darin, och jag anhåller, att kammaren äfven i dag ville vara så god och höra noga på hvad jag säger. Det är visserligen fråga blott om några fattiga lärarinnor och icke om någon högpolitisk fråga, men jag tror, att vi äro skyldiga våra fattiga lärarinnor af alla slag så mycken tack, att vi åtminstone kunna kvittera deras tjänst med att afstå för några ögonblick från att samtala.

Dessa lärarinnor, om hvilka här är fråga, ha — som herr Darin mycket riktigt sade — haft en tjänstgöring, som kanske icke är så hård som folkskolelärarinnornas, men hvilken däremot fordrar en mycket längre förberedelse. Men medan en folkskolelärarinna, och det med full rätt, på sin ålders dagar har 750 kronor, eller så

*Angående
förhöjdt stats-
bidrag till pen-
sionering af
lärarinnor vid
högre skolor
för kvinnlig
ungdom.
(Forts.)*

Angående förhöjdt statsbidrag till pensionering af lärarinnor vid högre skolor för kvinnlig ungdom.

(Forts.)

pass mycket, som hon kan lefva på, har en lärarinna vid ett högre läroverk för flickor, där dock många samhällsklasser ha sina barn, sedan hon lämnat tjänsten, åtskilligt mindre, än ungefär hvad man i en stockholmsfamilj beräknar, att kostnaden för en tjänarinna uppgår till.

Jag kan sålunda icke finna annat, än att rättvisa och billighet tala för generaldirektör Andersons motion och herr Billings reservation, och jag kan icke finna mycken hemul för statsutskottets afstyrkande hemställan, då denna endast hvilar på, att Riksdagen så sent som år 1902 och år 1903 gjorde något för dessa lärarinnor. Genom de tillskott, som då beviljades, höjdes ju i alla fall icke pensionen; därigenom skedde blott, att pensionskassan sattes i stånd att bära utgiften för redan garanterad pension. Om emellertid Riksdagen då icke gjort tillräckligt för dem, måtte det väl icke vara något ondt i att vi nu göra det, i synnerhet som den kostnad, som här kan ifrågakomma, icke är så afsevärd. Hvad lärarinnorna här skulle vinna är 100 kronor, men det vet hvar och en, att för en fattig kvinna spelar 100 kronor mer eller mindre en ganska väsentlig roll.

Jag ber således, herr talman, att få yrka bifall till herr Andersons motion eller, hvilket är detsamma, herr Billings reservation.

Herr Andersson i Västra Nöbbelöf: Herr talman, mina herrar! Ja, det kan nog hända, att det är rättvist och rimligt, att dessa lärarinnor få en sådan förhöjning som den här ifrågasatta, men å andra sidan vill jag framhålla, att man kan icke annat än draga sig för att på framställning endast af enskilda motionärer besluta en fördubbling af ett statsanslag. När Riksdagen så nyligen som 1902 och 1903 höjt anslaget till dessa lärarinnors pensionering, tror jag, att denna kammare nu gör klokast i att bifalla den hemställan, som utskottet här gjort. Skulle det framdeles visa sig, att det är nödvändigt att förbättra dessa lärarinnors ställning, så må framställning då göras i sådant syfte, men från annat håll än nu, så att man får se en fullständig utredning härvidlag.

Jag yrkar, herr talman, bifall till utskottets hemställan.

Herr Ernst Carlson: Herr talman! Det förhåller sig nog så, som en ärad ledamot af statsutskottet nyss yttrade, nämligen att här är fråga om att fördubbla ett statsanslag. Dock är att märka, att frågan gäller ett så obetydligt belopp som 20,000 kronor. Detta skulle nu visserligen höjas till 40,000 kronor; men för denna ringa höjning skulle vinnas en så pass betydande fördel som den, att ålderstigna lärarinnor, som blifvit utslitna i skolans tjänst, skulle få sin pension ökad från 400 till 500 kronor. Lärarinnorna själftva eller de anstalter, vid hvilka de tjänstgöra, skulle härvid bidra till pensioneringen med lika stort belopp som staten eller med 60

kronor om året, så att det villkor, staten brukar fästa vid beviljande af dylika pensionsanslag, sålunda här skulle blifva uppfyllt.

Nu är sant, att den föreslagna höjningen af anslaget skulle komma att inträffa rätt snart efter det anslaget förra gången ökades. Jag vill dock påpeka, att under tiden tillkommit en mycket viktig omständighet, nämligen den, att genom fjolårets riksdagsbeslut i läroverksfrågan upprättats samskolor i 19 olika städer inom landet. Och detta har till följd, att i vissa städer torde de där belägna enskilda flickskolorna bli indragna. Af de vid ifrågavarande skolor anställda lärarinnorna komma väl några att gå öfver till samskolorna, och en del andra kunna måhända få anställning vid någon folkskola, om de befinnas därtill kompetenta. Men de äldsta och skröpligaste af lärarinnor, som icke kunna tagas med i den nya organisationen, är det i ordets djupaste bemärkelse synd om. Jag håller sålunda före, att just i nämnda mellankomma omständighet har Riksdagen ett starkt skäl att nu bifalla motionärens mycket billiga begäran.

Jag ber att härvidlag äfven få erinra om hvad Riksdagen yttrade i fjol i sin skrifvelse n:o 172. Där uttalas i anslutning till läroverkskommittens uttalande följande: »Svårare och mera behjertansvärd blir lärarinnornas ställning i de städer, där flickskolorna skulle komma att upphöra.» Sedan häntydes på de befordringsmöjligheter, jag nyss framhöll. Men vidare heter det i skrifvelsen: »Det är jämväl att hoppas, att de icke själföfvällade svårigheter, hvari en del lärarinnor komma att vid en omorganisation försättas, skola vid platsers tillsättande af vederbörande hvar i sin stad behjertas.» Jag förmenar, att det icke vore för mycket, om Riksdagen i år infriade sitt ord från i fjol och bifölle motionen, så att åtskilliga gamla lärarinnor, som genom samskolornas inrättande förlora sina hittillsvarande platser, kunde få sin pension höjd med 100 kronor.

Herr talman! Jag vädjar till kammarens sympati för det föreliggande, mycket billiga, ekonomiskt föga vidtutseende förslaget och hemställer alltså om bifall till herr Billings reservation eller, hvilket är detsamma, till moionen.

I detta anförande instämde herrar *Waldenström, Johansson i Stora Mellby, Nydal, Nordin, Collvin, Wijk, Ohlsson i Halmstad, Johansson i Öija, friherre De Geer, Öhngren, Lindhagen, Burman och Hörnstén.*

Herr Darin: Herr talman, mina herrar! Med hänsyn till sakens beskaffenhet känner jag mig uppfordrad att betona den omständigheten, att statsutskottet icke kan sägas hafva rest något verkligt motstånd mot herr Andersons förslag. Ty hvem helst, som med uppmärksamhet läser de få ord, som utskottet anfört, skall finna, att utskottet sett på denna sak med alldeles samma ögon som den ärade ledamoten i utskottet, som nyss yttrade sig. Utskottet har

Angående förhöjdt statsbidrag till pensionering af lärarinnor vid högre skolor för kvinnlig ungdom.
(Forts.)

Angående förhöjdt statsbidrag till pensionering af lärarinnor vid högre skolor för kvinnlig ungdom. tydligen funnit, att här föreligger en behjärtansvärd sak, mot hvilken det icke är möjligt att uppställa något *principiellt* motstånd. Men statsutskottet är ju statsutskottet, och såsom sådant har det icke ansett sig kunna tillstyrka en höjning af anslaget. Jag har icke kunnat läsa statsutskottet utlåtande öfver föreliggande motion annorlunda än så, att utskottet velat, men från sin ståndpunkt icke ansett sig nu kunna tillstyrka anslaget.

(Forts.)

Nu har den ärade statsutskottsledamoten utom det nyss antydda anfört ännu ett skäl, nämligen att det är en enskild ledamot af Riksdagen och icke regeringen, som tagit initiativet till denna höjning af anslaget. Detta motiv för afslag uppmuntrar mig ytterligare till att vidhålla mitt yrkande. Ty det innebär ju uppenbarligen, att man inom statsutskottet funnit motionen värd att bifallas, ehuru man i sakens dåvarande skede icke ansett sig kunna tillstyrka något sådant. Utskottet kommer således nog icke att blifva öfverraskadt, om Riksdagen bifaller denna höjning i anslaget.

Jag ber få erinra om, hvad som redan förut påvisats, eller att här icke är fråga om något stort belopp. Det gäller endast en höjning af förslagsanslaget med rubrik: »Bidrag till pensionering af lärarinnor vid högre flick- och samskolor» från 19,000 till 40,000 kronor. Nu säger man, att frågan snart kan komma upp igen, ty vägen är anvisad; man säger, att Kungl. Maj:t redan nästa år kan taga saken om hand, och då är den klar. Jag kan emellertid icke underlåta att framhålla den stora betydelsen af, att ett anslag af denna art kommer till stånd så tidigt som möjligt; ty vi veta mycket väl, hvad ett års inbetalningar eller försummade inbetalningar eller mindre inbetalningar i en pensionskassa kunna hafva för inverkan på en pension. Jag anser därför, att här ligger en fara i dröjsmål, och ur denna synpunkt är det, som jag på det lifligaste vidhåller mitt yrkande.

Herr Andersson i Västra Nöbbelöf: Herr talman, mina herrar! Jag vädjar till kammaren, huruvida det icke i alla fall vore skäl att afslå motionen just på den grund, som den ärade talaren från Göteborg anförde, eller för att man skall få se, huru den omreglering, som skedde förra året, kommer att verka. Af denna anledning anhåller jag att fortfarande få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Centerwall: Det kan icke förnekas, att, formellt sedt, herr Andersson i Nöbbelöf har fullt rätt. Men det formella lever man icke af, utan man behöfver därför något mera substantiellt. Det vore synd, om denna kammare skulle vara orsak till, att dessa gamla utslitna lärarinnor finge vänta på en välbehöflig förhöjning i sina pensioner, hvilken, såsom sagdt, kostar staten så litet. Det är nog Riksdagens privilegium liksom det är konungamaktens att icke endast skipa rätt, utan också göra nåd; och här är fråga om en nåd för människor, som lida nöd.

Herr Petersson i Påboda: Herr talman, mina herrar! Det förvånar mig icke så synnerligen mycket, att elementarlärarne, som förra året fingo sina löne- och pensionsförmåner så betydligt förbättrade, i denna fråga uppträda på sätt de göra. Jag vill emellertid fästa kammarens uppmärksamhet därpå, att Riksdagen så nyligen som för 2 och 3 år sedan behjärtade just den föreliggande frågan. Det finnes för närvarande två olika pensionsföreningar, i hvilka de här omtalade lärarinnorna kunna blifva delägare. Den ena är pensionsinrättningen för lärarinnor vid Sveriges högre skolor för kvinnlig ungdom och den andra är Svenska lärarinnornas pensionsförening, för hvilken stadgar den 29 maj 1885 af Kungl. Maj:t fastställdes. Före år 1902 utgick i statsbidrag endast 10 kronor för hvarje lärarinna, som var inskrifven i pensionsinrättningen för lärarinnor vid Sveriges högre skolor för kvinnlig ungdom. Då föreslog Kungl. Maj:t vid nämnda års riksdag, att detta bidrag af 10 kronor skulle höjas till 30 kronor under förutsättning, att samma belopp inbetalades såväl af lärarinnan själf som af skolan. Detta bifölls af Riksdagen. År 1903 föreslog Kungl. Maj:t, att Riksdagen skulle bevilja samma belopp eller 30 kronor om året för hvarje lärarinna, som var inskrifven i eller tillhörde Svenska lärarinnornas pensionsförening, och äfven denna framställning blef af Riksdagen bifallen. Alltså bör man icke kunna påstå, att icke Riksdagen behjärtat framställningar, som i denna fråga blifvit gjorda från Kungl. Maj:t.

Jag vill dessutom påpeka, att de här omhandlade skolorna icke äro några statsläroverk, utan att de endast äro statsunderstödda läroverk. Vi ha sådana läroverk på andra håll, som ha understöd af staten, men hvilkas lärare icke ha några pensionsförmåner från staten. Så är t. ex. förhållandet med alla Sveriges folkhögskolor. Lärarne i dessa skolor ha ingen pensionsrätt, och det finnes för närvarande för dem ingen möjlighet att erhålla något understöd af staten därtill. Under sådana förhållanden hemställer jag, att kammaren måtte bifalla statsutskottets förslag i den föreliggande punkten.

Herr Ernst Carlson: Herr talman! Gentemot den ärade ledamot af statsutskottet, som nyss anförde, att den omständigheten, att man icke visste, huru den senaste regleringen af ifrågavarande lärarinnors pensionsförhållanden komme att verka, borde tala för afslag å föreliggande motion, ber jag få påpeka, att det knappast går för sig att i detta fall orda om uppskof, för så vidt man vill vinna det åsyftade ändamålet.

Af de samskolor, som beslötos i fjol, börja nämligen de flesta sin verksamhet redan i höst. I anledning däraf torde redan då åtskilliga lärarinnor vid enskilda skolor, som komma att upphöra, eller hvilkas klasser delvis indragas, gå förlustiga om sin anställning. De gamla lärarinnorna vid sådana skolor behöfva således redan från

*Angående
förhöjdt stats-
bidrag till pen-
sionering af
lärarinnor vid
högre skolor
för kvinnlig
ungdom.*
(Forts.)

Angående förhöjdt statsbidrag till pensionering af lärarinnor vid högre skolor för kvinnlig ungdom. nästa år en förhöjd pension. Jag håller alltså före, att vi här ha starka skäl att erinra oss det gamla ordspråket, att man må tillse, att icke kon dör, medan gräset växer. Det är ingen dag för tidigt, att Riksdagen redan i år beviljar den begärda förhöjningen från 20,000 till 40,000 kronor i pensionsanslaget.

Hvad åter beträffar en annan anmärkning, att särskildt elementarlärarne inom kammaren synas ifra för denna fråga, så är den nog riktig. Men detta torde väsentligen bero därpå, att nämnda ärade herrar bäst förstå, hur skon klämmer för de stackars lärarinnor, som af nämnda anledning alldeles oförvålladt bli af med sina platser. För öfrigt menar jag, att ifrågavarande kammarledamöter uppträdt här icke så mycket i egenskap af lärare som icke fastmer i egenskap af människovänner.

Herr talman! Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Sterner: Herr talman, mina herrar! Då jag finner, att de ärade ledamöter af statsutskottet, som här yttrat sig, ansett sig böra afstyrka bifall till motionen endast på den grund, att de frukta för en inkonsekvens, så vill jag lätta dessa ärade herrars samveten med den truismen, att en inkonsekvens, som man begår i barnhärtighetens namn, är högst förlätlig.

Jag yrkar bifall till motionen.

Öfverläggningen var härmed slutad. I enlighet med de yrkanden, som därunder förekommit, gaf herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på afslag å berörda hemställan och bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl, i anledning hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs en så lydande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i femte punkten af utskottets förevarande utlåtande n:o 11, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren med afslag å utskottets berörda hemställan bifallit den i ämnet väckta motionen.

Omröstningen utvisade 113 ja mot 86 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkten 6, angående kostnaden för förvaltningen af småskolelärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt.

Angående kostnaden för förvaltningen af småskolelärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt.

Kungl. Maj:t hade i statsverkspropositionen under tionde hufvudtiteln i punkt 3 föreslagit,

att Riksdagen, i afseende å kostnaderna för småskolelärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalts förvaltning och verksamhet under år 1906, måtte medgifva:

att Kungl. Maj:t ägde för sistnämnda år bestämma de belopp, som för bestridande af anstaltens förvaltningsbestyr blefve erforderliga; samt

att de för berörda förvaltningskostnad och för anstaltens utgifter i öfrigt under samma år erforderliga medel finge af Kungl. Maj:t, i den mån influtna afgifter icke vore att tillgå, anvisas af tillgängliga statsmedel såsom förskott, att antingen ersättas af berörda afgifter, i den mån de under året inginge, eller, därest dessa afgifter skulle för året finnas härtill otillräckliga, anmälas till ersättande af Riksdagen.

I sammanhang med denna punkt hade utskottet förehaft till behandling en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 113, däruti herrar *E. Hammarlund* och *F. Berg* i Stockholm hemställt,

att Riksdagen ville besluta sådan förhöjning af de understödsbelopp, hvilka efter utgången af år 1905 beviljas från småskolelärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt,

att beloppet af helt understöd utgjorde 250 kronor för år;

att det årliga understödsbelopp, hvilket tillkomme lärare eller lärarinna, som blifvit i tjänst anställd före den 1 januari 1880, uppnått en lefnadsålder af minst 55 år samt tjänstgjort minst 20 år, och för hvilken summan af lefnads- och tjänstår uppginge till minst 80, utgjorde 165 kr.;

att om lärare eller lärarinna af vederbörande skolråd eller folk-skoleinspektör ansåges på grund af försvagad hälsa, bristande syn eller hörsel eller annan liknande, oförvallad anledning icke vidare vara fullt lämplig att sköta sin tjänst, vore, efter uppnådda 25 tjänstår, lärare, som fyllt 50 år, och lärarinna, som fyllt 45 år, berättigade att, då han eller hon om understöd gjorde ansökning, efter afgång från tjänsten bekomma afkortadt årligt understöd till följande belopp:

a) lärarinna,

som fyllt 45 år	115 kronor
» » 46 »	125 »
» » 47 »	135 »
» » 48 »	145 »
» » 49 »	155 »

Angående
kostnaden för
förvaltningen
af småskole-
lärares m. fl.
ålderdoms-
understöds-
anstalt.

b) lärare eller lärarinna, som fyllt 50 år	165 kronor
» » 51 »	180 »
» » 52 »	195 »
» » 53 »	215 »
» » 54 »	230 » ,

(Forts.)

att det afkortade årliga understöd, hvilket tillkomme lärare eller lärarinna, som blifvit i tjänst anställd före den 1 januari 1880 samt efter uppnådd lefnadsålder af minst 55 år och tjänstgöringstid af minst 20 år, af förut nämnda skäl icke vidare ansåges fullt lämplig att sköta sin tjänst, utgjorde, om summan af lefnads- och tjänstår uppginge till

75 år	115 kronor
76 »	125 »
77 »	135 »
78 »	145 »
79 »	155 » ,

samt att det årliga understöd, till hvilket den lärare eller lärarinna vore berättigad, som ej upphunnit det för erhållande af helt eller afkortadt understöd bestämda antalet lefnads- och tjänstår, men, sedan han eller hon tjänstgjort minst 15 år, genom obotlig sjukdom blifvit urståndsatt att vidare sköta sin tjänst, utgjorde 115 kronor.

Utskottet hemställde,

a) att Kungl. Maj:ts förevarande framställning måtte af Riksdagen bifallas; samt

b) att, med föranledande af herrar Hammarlunds och Bergs ifrågavarande motion, Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa utredning, huruvida och i hvad mån de från småskolelärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt utgående understödsbeloppen kunde böra höjas, samt till Riksdagen inkomma med den framställning i ämnet, hvartill en sådan utredning funnes gifva anledning.

Utskottets hemställan upplästes, hvarefter på begäran ordet lämnades till:

Herr Hammarlund, som anförde: Herr talman! Öfver det slut, hvartill utskottet kommit i denna fråga, har jag ingalunda känt mig förvånad. Utskottet säger, att det väl »funnit en höjning af ålderdomsunderstöden för småskolelärare och småskolelärares kunna vara af behovet påkallad, men då utskottet anser nödigt, att frågan om dylik höjning underkastas en allsidig utredning af vederbörande myndigheter, finner utskottet förevarande motion allenast

böra föranleda Riksdagen att hos Kungl. Maj:t anhålla om en dylik utredning samt om framläggande af det förslag i ämnet, hvartill utredningen kan gifva anledning.»

Ja, så långt är ju allt i vanlig ordning. Då det gäller ändringar af pensionsbestämmelser, vill ju Riksdagen icke gärna besluta dylika utan efter föregående, genom Kungl. Maj:t verkställd utredning, huru påtaglig och enkel saken än kan vara.

Men utskottet har ock ansett sig böra säga något angående hvad utredningen skall omfatta, och beträffande hvad utskottet i detta afseende anfört, kan jag icke underlåta att uttala min förvåning.

För det första säger utskottet, att »i fråga om denna utredning synes det böra tagas under öfvervägande, huruvida icke en ytterligare höjning af understödsbeloppen kräfver en höjning af de från skoldistriktet såsom bidrag till bestridande af pensionsanstaltens utgifter utgående afgifterna.»

De från skoldistriktet utgående afgifterna äro 10 kronor för hvarje plats, hvaraf vederbörande lärare eller lärarinna är skyldig att å lönen afstå ett årligt afdrag å 4 kronor. Den kommitté, som uppgjorde förslaget till reglemente för småskollärares ålderdomsunderstödsanstalt, beräknade, att skoldistriktets afgifter skulle uppgå till 44,000 kronor årligen. Hvad därutöfver erfordrades för småskollärares pensionering skulle lämnas af staten, och enligt kommitténs beräkning skulle efter 7 års förlopp statsbidrag blifva behöfliga. Nu förhåller det sig så, att denna anstalt har verkat i 12 år; men att ännu den dag, som i dag är, icke ett enda öres bidrag från staten behöft ifrågakomma. Det är nämligen på det sättet, att bidragen från församlingarna hafva högst väsentligt öfverstigit hvad man beräknat. Man beräknade dem till 44,000 kronor, men år 1903 hade de stigit till 88,750 kronor och äro fortfarande i stigande. Skoldistriktets och lärarepersonalens bidrag uppgå till väsentligt mera än hvad som utgifves uti understöd från anstalten. Under dessa 12 år har därför uppstått ett öfverskott, som finnes förvaradt i statskontoret och vid 1903 års slut uppgick till mer än $\frac{1}{2}$ miljon kronor. När icke blott staten ej behöfver betala ett enda öre, utan stora öfverskott uppkomma, uppgående till öfver $\frac{1}{2}$ miljon kronor, hur kan man då sätta i fråga en ytterligare höjning af skoldistriktets afgifter till bestridande af anstaltens utgifter? Det förefaller, som om man åtminstone borde dröja härmed, till dess understöden stigit till samma belopp som inkomsterna. Detta är det ena afseendet, i hvilket jag finner hvad utskottet här anfört vara ägnadt att väcka förvåning.

Utskottet ifrågasätter emellertid äfven en annan utredning, som jag finner ännu mera orimlig. I sammanhang med utredningen angående förhöjningen af skoldistriktets afgifter vill utskottet nämligen hafva utredt, »huruvida icke folkskolans lärare och lärarinnor böra, i likhet med hvad som gäller för lärarne vid de allmänna

*Angående
kostnaden för
förvaltningen
af småskole-
lärares m. fl.
ålderdoms-
understöds-
anstalt.*
(Forts.)

Angående läroverken samt under denna riksdag af Kungl. Maj:t föreslagits kostnaden för beträffande de vid döfstumskolorna anställda lärare och lärarinnor, förvaltningen själfva bidraga till sin pensionering.»

af småskole-
lärares m. fl.
ålderdoms-
understöds-
anstalt.
(Forts.)

Ja, så säger utskottet. Om med folkskolans lärare och lärarinnor här menas de småskollärare och lärarinnor, som äro anställda vid folkskolor, så är ju saken den, att dessa lärare och lärarinnor redan nu själfva bidraga till sin pensionering, hvadan utredning härom ej erfordras. Skulle åter utskottet mena de vid folkskolan anställda folkskollärarne och lärarinnorna, så gäller frågan en helt annan kår, för hvilken särskildt pensionsreglementet är gällande. Man skulle alltså för förbättring af småskollärarynes pensionsförhållanden uppställa den fordran, att utredning skulle ske angående en annan kårs pensionering, och detta synes mig dock vara något orimligt. Att vid förslag om förbättrad pensionering af en kår ifrågasätta utredning angående en annan kårs pensionsvillkor har väl ännu icke förekommit här i Riksdagen, och den lapsus, till hvilken utskottet här gjort sig skyldigt, torde endast kunna förklaras däraf, att man nu i brådskan vid riksdagens slut alltför mycket litat på, att kansliet verkligen gjort sig besvär att taga reda på hvad det här gäller.

Den sak, hvarom vi väckt motion, är mycket enkel och klar. Frågan gäller, huruvida de grunder, som fastställdes, då småskollärarynes ålderdomsunderstödsanstalt bildades, allfortfarande må bibehållas. Nyligen har lönen blifvit höjd. Då synes det ju vara rimligt, att understödet höjes i samma proportion, och något annat har icke varit ifrågasatt. Utskottet hade mycket väl kunnat direkt tillstyrka motionen, ty den formulering, som här användes, är precis densamma, som Kungl. Maj:t använt vid ett föregående liknande tillfälle — det är blott siffrorna, som äro förändrade. Men då utskottet nu anser en skrifvelse behöflig, skall jag nöja mig därmed och uttala en förhoppning, att ärendet må återkomma redan nästa riksdag.

Med uttalande af denna förhoppning och med framhållande af den erinran jag här gjort emot utskottets motivering skall jag, herr talman, yrka bifall till utskottets hemställan.

Med herr Hammarlund förenade sig herrar *Berg* i Stockholm, *Thylander*, *Broomé* i Bårslöf och *Forssell*.

Herr Andersson i Västra Nöbbelöf: Den siste talaren nämnde, att han trodde det var en missuppfattning, då utskottet i sin motivering skrifver, att det anser en utredning nödvändig, huruvida icke skoldistriktens skulle behöfva lämna högre bidrag till bestridande af pensionsanstaltens utgifter. Nej, det är visst icke beroende på någon misskrifning; det är tvärtom fullkomligt afsiktligt, ty det är klart, att när en pensionsanstalt börjar sin verksamhet, så blifva de belopp, som utgå till pensioner, mindre under de första åren, i synner-

het när det gäller en sådan anstalt som den här ifrågavarande, hvilken afser pensionering af en kår, som så väsentligt ökats under årens lopp. Det är gifvet, att ju längre man kommer fram i tiden, dess större blifva de belopp, som utbetalas till pensionstagarne i den mån de vid högre ålder nödgas lämna skolans tjänst. Jag finner alltså en utredning härvidlag alldeles nödvändig.

Angående
kostnaden för
förvaltningen
af småskole-
lärares m. fl.
ålderdoms-
understöds-
anstalt.

(Forts.)

I sammanhang därmed anser utskottet också, att det kunde vara på sin plats att få en utredning, i hvad mån den egentliga folkskolans lärare och lärarinnor skulle bidraga till sin egen pensionering. Såsom herrarne veta, betala alla andra lärare — enligt de nya bestämmelserna äfven elementarlärarne — bidrag till sin pensionering, liksom småskollärarne och småskollärarynnorna få göra det; men folkskolans lärare och lärarinnor äro ännu befriade från pensionsavgifter. Det är därför utskottet ifrågasatt, att man i sammanhang med den här föreliggande frågan skulle göra en utredning hvad beträffar den egentliga folkskolans lärare och lärarinnor.

Jag har intet yrkande att göra i fråga om själfva klämman, men i afseende å motiveringen skulle jag vilja föreslå en ändring — det är en mycket liten ändring. Å sidan 21 i statsutskottets betänkande står det i sista stycket, som börjar med orden »I fråga om denna utredning», på femte raden »huruvida icke folkskolans lärare och lärarinnor böra» etc. Det kan nu ifrågasättas, huruvida icke detta uttryck möjligen skulle kunna missförstås på något sätt och tolkas så, som om det blott afsåge de folkskollärare, hvilka tjänstgöra vid småskolor. Det är därför jag ville föreslå att efter orden »huruvida icke» inskjuta orden »den egentliga», så att stycket får denna lydelse: »huruvida icke den egentliga folkskolans lärare och lärarinnor böra» etc.

Herr talman, jag tillåter mig yrka bifall till utskottets hemställan med den ändring i motiveringen, som jag nu föreslagit.

Herr Hammarlund: Det ändringsförslag, som den föregående talaren framställt med afseende på utskottets motivering, hjälper icke alls upp saken. Det blir genom detta förslag blott ännu mera tydligt, att man i motiveringen uppställt den fordran, att, för att en lärarekår skulle få ökad åldomsunderstöd, utredning bör verkställas, huruvida icke pensionsvillkoren för en *annan* lärarekår skola förändras. Det är detta, som jag finner orimligt, hvadan jag måste motsätta mig den föregående talarens ändringsförslag.

Talaren framhöll vidare, att det äfven kunde behövas utredning angående högre bidrag från skoldistriktet, emedan den här ifrågavarande lärarekåren högst väsentligt ökats i antal. Det är alldeles riktigt, att antalet ökats: det är nu uppe i öfver 8,000. Se vi emellertid efter, hur många understödstagarne äro, finna vi, att dessa hålla sig vid en mycket blygsam och låg siffra. Vid 1903 års slut fanns det icke mer än 512 understödstagare, medan återkommittén hade beräknat, att det skulle blifva många fler. Saken

Angående kostnaden för förvaltningen af småskolelärares m. fl. ålderdoms-understödsanstalt.

är den, att det visserligen finns en stor lärarinnekår anställd vid småskolorna, men de komma dit vid unga år, och vid 30—40 års ålder lämna många af dem skolan och ägna sig åt annat arbete — en stor del af dem ingår äktenskap. Det är därför, som, trots det ökade antalet, det icke blir många understödstagare. Detta åter har till följd, att förhållandet ställer sig så gynnsamt, att det icke behöfs ett öres statsbidrag, utan i stället de nuvarande bidragen från skoldistriktet lämnat ett öfverskott på öfver en half miljon kronor.

(Forts.)

Så länge det stora öfverskottet finns och så länge bidragen från skoldistriktet äro väsentligt högre än de årliga understödets sammanlagda belopp, så länge synes det mig icke, att det är skäl i att sätta i fråga att höja afgiften från skoldistriktet. Det är detta jag velat uttala till protokollet.

Då jag för öfrigt är ense med utskottet om dess hemställan, skall jag yrka bifall till densamma utan att göra något yrkande i fråga om motiveringen. Det är gifvet, att när Kungl. Maj:t sedan skall utreda frågan, kommer han att pröfva såväl hvad som uttalats i utskottets motivering och i motionen som ock hvad som framhållits här under diskussionen.

Herr Johansson i Jönköping: Herr talman! Jag kan icke underlåta att påpeka, att det skulle vara en oegentlighet, om Riksdagen godkände hvad utskottet yttrar i sin motivering. Detta skulle i synnerhet blifva fallet, om herr Hans Anderssons ändringsförslag godkändes, ty därigenom skulle Riksdagen uttryckligen såsom villkor för höjning af småskolelärares och småskolelärarinnornas ålderdomsunderstöd fordra, att det skulle sättas i fråga, att den egentliga folkskolans lärare och lärarinnor — som det här alls icke gäller — skulle bidraga till sin pensionering. Frågan om folkskollärares löneförhållanden torde måhända snart komma under Riksdagens pröfning, och då blir det väl tid att taga under öfvervägande, huruvida och i hvilken mån de skola bidraga till sin pensionering. Nu däremot är det fråga om en helt annan kår, med andra löneförhållanden och med en särskild pensionsinrättning, den s. k. ålderdomsunderstödsanstalten. Att då såsom villkor för en utredning fordra, att en annan kårs pensionsförhållanden skola göras till föremål för utredning, och att denna andra kår skall åläggas vissa förpliktelse med afseende på sin pensionering för att den nu ifrågavarande kåren skall få en förbättring i sina pensionsvillkor, synes mig vara fullständigt oriktigt; och det borde icke vara möjligt, att Andra Kammaren går med på något sådant.

Ehuru jag visserligen skulle kunna nöja mig med att ansluta mig till den föregående talarens yrkande, anser jag det dock riktigare att föreslå, det kammaren bifaller utskottets hemställan, men med ogillande af motiveringen.

Herr Persson i Stallerhult: Den förste talare, som yttrade sig rörande den föreliggande frågan, har sagt, att det troligen varit sådan brådska med detta ärende, att utskottets kansli ej hunnit sätta sig in i, hvad som bort skrivas, samt att utskottet i sitt utlåtande här därför ej hållit sig till ämnet. Men jag undrar, om ej både den talaren och den talaren, som sist hade ordet, själfva haft för brådtom, så att de ej hunnit läsa igenom hvad utskottet skrivit. Utskottet har ej talat om, att något skulle »sättas såsom villkor» för den här ifrågasatta utredningen. I utskottsbetänkandet står det: »I fråga om denna utredning synes det böra tagas under öfvervägande, huruvida icke en ytterligare höjning af understödsbeloppen kräfver en höjning af de från skoldistriktet såsom bidrag till bestridande af pensionsanstaltens utgifter utgående afgifterna samt i sammanhang därmed» etc. Är det så, att denna utredning visar, att ingen förhöjning behöfves, så är det väl klart, att Kungl. Maj:t ej föreslår någon förhöjning i de från skoldistriktet utgående afgifterna; och man behöfver då ej sätta i fråga högre afgifter från lärarne eller lärarinnorna. Är det väl så farligt att skriva, att man skall utreda, om en förhöjning behöfves; behöfves den ej, skall den ju ej sättas i fråga. Talas det här om något »villkor»? Utskottet menar hvad som står skrivet, men ej något annat.

Nu säges det, att dessa afgifter af 10 kronor, som skoldistriktet i de flesta fall själfva betala, bildat en så stor fond, att det ej skulle behöfvas någon ökning af deras bidrag. Men det är ju klart, att det är lätt att räkna ut, huru många personer skola betala 10 kronor hvar för att få en viss summa. Att denna summa stiger, beror på, att det blir allt flera, som betala, men icke därpå, att skoldistriktet äro generösare. Och när detta antal undan för undan stiger och äfven inkomsterna således stiga, är det klart, att då måste också utgifterna i en framtid stiga. Nog är det väl för tidigt att, då en pensionsanstalt icke verkat mer än dessa få år, redan börja bygga högre pensionsbelopp på de afgifter, som för så kort tid sedan bestämdes. Man får väl nöja sig med att vänta och afvakta utredningen för att se, huru denna utfaller.

Detta är en så moderat skrifvelse, att jag tycker, att motionärerna kunde känna sig belättna och, om de läsa motiveringen rätt, till och med tacksamma.

Herr Johansson i Jönköping: Herr talman! Jag ber att få tillägga blott ett par ord i anledning af det missförstånd, som här gjort sig gällande. Motionärerna hafva säkert icke något emot hvad utskottet föreslagit i det afseendet, att utredning bör ske, huruvida icke såsom villkor för en blifvande pensionsförhöjning åt småskollärare och lärarinnor skoldistriktets bidrag böra förhöjas. Detta må gärna ske, ifall det anses af behovet påkalladt. Men hvad man här velat inlägga en gensaga emot är naturligen det, att en helt annan lärarkårs pensionsförhållanden indragas i denna utredning.

Angående
kostnaden för
förvaltningen
af småskole-
lärares m. fl.
ålderdoms-
understöds-
anstalt.

(Forts.)

Angående
kostnaden för
förvaltningen
af småskole-
lärares m. fl.
ålderdoms-
understöds-
anstalt.
(Forts.)

Herrarne måste väl finna, att då småskolornas lärarekår redan bidrager till sin pensionering — ty såsom af herr Hammarlund blifvit upplyst, är småskollärarepersonalen redan nu skyldig att årligen af sin lön afstå visst belopp till sin pensionering — så kan man inte beträffande densamma begära utredning, huruvida den bör bidraga till sin egen pensionering. Dessa lärare och lärarinnor göra ju redan detta; de äro genom gällande lönebestämmelser förpliktade att årligen bidraga till sin pensionering. Man kan, som sagdt, på sin höjd ju sätta i fråga, att deras och skoldistriktens bidrag skola höjas. Men härmed nöjer utskottet sig icke, utan föreslår, att i den ifrågasatta utredningen en helt annan kår skall dragas in, samt att möjligen äfven denna kår skall få ändrade pensionsbestämmelser, därför att en förändring ifrågasättes beträffande småskolans lärarepersonal. Det är häremot jag ej kan underlåta att protestera.

Det har väl ej heller händt någon gång förut, att man ålagt en kår att bidraga till sin pensionering utan i samband med något slags löne reglering. Om det nu förelegat något förslag om löne reglering åt folkskollärare eller lärarinnor eller om ändring i deras pensionsförhållanden, så hade det naturligtvis varit fullt på sin plats att taga upp frågan, om de ej borde bidraga till denna pensionering; men att taga upp denna fråga i samband med frågan om förändrade bestämmelser för småskollärarepersonalens pensionering, det anser jag vara fullkomligt orimligt.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Härmed var öfverläggningen afslutad. Efter af herr talmannen gifna propositioner i ämnet biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 7—17.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 18.

Lades till handlingarna.

Punkterna 19—25.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Angående
pension för
lärarinnan E.
A. Loenbom.

Punkten 26, angående pension för lärarinnan Emilia Aurora Loenbom.

Kungl. Maj:t hade i statsverkspropositionen under tionde hufvudtiteln, punkten 15, föreslagit, att lärarinnan vid statens normalskola för flickor Emilia Aurora Loenbom måtte från och med månaden näst efter den, i hvilken hon blefve entledigad från sin

befattning såsom lärarinna vid omförmälda läroverk, under sin återstående lifstid uppbära pension till belopp af 2,250 kronor årligen.

*Angående
pension för
lärarinnan E.
A. Loenbom.
(Forts.)*

Utskottet hemställde, att Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning måtte af Riksdagen på det sätt bifallas, att lärarinnan vid statens normalskola för flickor Emilia Aurora Loenbom måtte från och med månaden näst efter den, i hvilken hon blefve entledigad från sin befattning såsom lärarinna vid omförmälda läroverk, under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten uppbära pension till belopp af 1,650 kronor årligen.

Reservation häremot hade afgifvits af herr *H. P. P. Tamm*, hvilken yrkat bifall till Kungl. Maj:ts framställning oförändrad.

Efter föredragning af punkten begärdes ordet af

Herr Ernst Carlsson, som yttrade: Herr talman! I nu föredragna punkt af betänkandet har statsutskottet icke varit enhälligt. Utskottets ärade ordförande har nämligen afgifvit en reservation till förmån för Kungl. Maj:ts förslag, där ifrågavarande pension sättes till ett belopp af 2,250 kronor, hvilket utskottets majoritet velat nedpruta med 600 kronor. Jag skall icke gå lika långt som reservanten, men jag vill tillåta mig att framställa ett medlingsförslag och anhåller därför att få framhålla några ömmande omständigheter till kammarens behjärtande.

Frågan gäller, som bekant, lärarinnan vid statens normalskola för flickor, fröken Loenbom. Hon är 61 år gammal, har tjänat svenska staten i 41 år i sin befattning vid normalskolan. Denna skola är öfningsskola åt högre lärarinneseminariet och spelar alltså en viktig roll vid utbildandet af lärarinnor för den högre undervisningen.

Fröken Loenbom har vidare tjänat betydligt längre än som förutsattes i fråga om blifvande lärarinnor vid statens samskolor. Af dessa fordras nämligen endast 55 lefnads- och 25 tjänstår eller sammanlagdt 80 år, under det fröken Loenbom räknar tillsammans 102 ålders- och tjänstår. Härtill kommer, att hon haft alldeles samma tjänstgöring som en ordinarie lärarinna, fastän hon, på grund af otur, alltjämt fått förblifva extra ordinarie. Det finnes nämligen endast fyra ordinarie lärarinneplatser vid den läroanstalt, där hon varit anställd, och det har under hennes tjänstgöringstid icke blifvit någon tjänst ledig med för henne lämpliga ämnen.

Fröken Loenbom har varit en mycket dugande kraft, som många generationer af lärarinnor skådat upp till som ett mönster. Nu är hon ålderstigen och bräcklig. Hon lider af en svår, tärande sjukdom, för hvilken hon nyligen undergått operation, och hon har, mänskligt att döma, icke lång tid igen. Det gäller nu endast att

Angående pension för lärarinnan E. A. Loenbom. genom statens mellankomst något lindra bekymren under hennes sista tid.

Hvad pensionens belopp beträffar, så har Kungl. Maj:t på anförda grunder föreslagit 2,250 kronor. Detta är visserligen 100 kronor mindre än hvad en ordinarie lärarinna vid läroanstalten enligt den i fjol fastställda staten skulle få i pension. Men som ett sådant belopp ej torde ha utsikt att vinna bifall, då den ifrågavarande lärarinnan har oturen att endast vara extra ordinarie, skall jag tilllåta mig att här föreslå en annan norm för frågans bedömande. Den ligger nära till hands, nämligen densamma, som Riksdagen använde i fjol vid bestämmande af pensionen för en en första lärarinna vid statens samskolor. I högsta lönegraden har en sådan lärarinna 2,500 kronor i lön, hvaraf 600 kronor räknas som tjänstgöringspenningar och återstoden, 1,900 kronor, som ordinarie lön. Pensionen är lika med den ordinarie lönen eller 1,900 kronor.

Nu har fröken Loenbom de sista tretton åren uppburit just 2,500 kronor i lön. Hennes ställning är fullt ut jämförlig med nyssnämnda lärarinnors, för hvilka Riksdagen förra året fastställde löne- och pensionsstat. Jag föreslår därför, att hon i likhet med dessa lärarinnor må få 1,900 kronor i pension. Detta skulle medföra en förhöjning af 250 kronor å det belopp, som utskottet föreslagit, men stannar 350 kronor under Kungl. Maj:ts förslag.

Herr talman! På grund af anförda ömmande omständigheter och då det synes mig rättvist, att fröken Loenbom åtminstone likställes med de lärarinnor jag nyss talat om, hemställer jag att kammaren måtte bifalla herr Tamms vid betänkandet fogade reservation med den ändring, att pensionsbeloppet ändras ifrån 2,250 kronor till 1,900 kronor.

Häruti instämde herrar *Darin, Lund, Centerwall* och *Persson* i Arboga.

Herr Andersson i Västra Nöbbelöf: Jag skall be att få yrka bifall till utskottets förslag. Utskottet har gått så långt, som jag anser det rimligen kunnat gå i fråga om pensionsbeloppet. Beräknar man nu lönen till 2,500 — och i allmänhet brukar man beräkna $\frac{2}{3}$ såsom lön och $\frac{1}{3}$ såsom tjänstgöringspenningar — så skulle enligt en sådan beräkningsgrund hennes pension icke blifvit fullt så stor, som här ifrågasatts. Men vi ha i rundt tal föreslagit ett belopp af 1,650 kronor, och ber jag därför att få yrka bifall till utskottets förslag. Jag tror, att, när man till en extra ordinarie i statens tjänst lämnar samma belopp som till de ordinarie, hvilka själfva bidragit till sin pensionering, kan man rimligtvis icke gå längre.

Herr Ernst Carlson: Herr talman! I anledning af hvad som nyss yttrades af en ärad medlem af statsutskottet, vill jag fram-

hålla, att man kan bedöma den föreliggande frågan från olika synpunkter. Och jag vill ingalunda på något sätt förneka, att icke statsutskottet är i sin goda rätt, då det velat tillämpa principen att beräkna ifrågavarande pension till två tredjedelar af en extra ordinaries aflöning.

*Angående
pension för
lärarinnan E.
A. Loenbom.
(Forts.)*

Men här föreligger verkligen ett fall, då en extra ordinarie lärarinna varit så godt som ordinarie, enär hon i 41 år innehaft sin befattning och därvid fullgjort alla en ordinaries åligganden. Under de sista 13 åren har hon, som nämndt, uppburit en aflöning af 2,500 kronor om året, eller alldeles samma belopp, som Riksdagen förra året fastställde för första lärarinnor vid statens samskolor. Då kan det icke gärna anses annat än billigt, att Riksdagen också beviljar henne pension efter samma grunder, som i fjol bestämdes för nämnda lärarinnor, d. v. s. med 1,900 kronor. Den principen synes mig fullt så hållbar som statsutskottets och rättvisare.

Jag vill dessutom framhålla, att här icke kan blifva tal om något för framtiden bindande prejudikat, då från och med detta år pensionsstat fastställts för de ordinarie lärarinnorna vid normalskolan. Den af mig påyrkade obetydliga höjningen af pensionsbeloppet för fröken Loenbom kan, långt ifrån att föranleda ökade statsutgifter, rent af betraktas som en sparsamhetsåtgärd. Ty om man icke vederbörligen tillgodoser de extra ordinarie lärarinnorna vid högre lärarinnese seminariet och normalskolan, komma dessa naturligen att söka sig öfver till andra skolor, och det uppstår då en ständig växling i lärarinnepersonalen, som måste leda till ökning af antalet ordinarie tjänster vid läroanstalten. Och detta skall otvifvelaktigt för staten ställa sig vida dyrare än den nu föreslagna obetydliga pensionsökningen.

För öfrigt utgöra seminariet och normalskolan en så viktig bildningsanstalt och ha en så ansvarsfull uppgift — den nämligen, att dana blifvande lärarinnor för den högre kvinnliga undervisningen —, att jag håller före, att klokheten bjuder att genom goda löne- och pensionsvillkor söka få dugande krafter för uppbärande af ifrågavarande tjänster. 1903 års Riksdag beviljade också biträdande föreståndarinnan vid normalskolan, fröken Casselli, 3,000 kronor i pension. Nu gäller det visserligen endast en extra ordinarie lärarinna vid samma skola, men en lärarinna, som är obotligt sjuk och som inlagt stora förtjänster under sitt dryga dagsarbete. Jag anser därför, att det verkligen vore hårdt, om kammaren skulle afslå den lilla förbättring, som här ifrågasatts, nämligen att gifva henne 1,900 kronor i pension eller lika mycket som en första lärarinna vid stats-samskolorna.

Herr talman! Jag vidhåller mitt yrkande, än en gång värdjande till kammarens medkänsla för de små och lidande i samhället.

*Angående
pension för
lärarinnan E.
A. Loenbom.*

(Forts.)

Herr Persson i Stallerhult: Herr talman! Kammaren får taga i betraktande, att alla de pensionsfrågor, som förekomma under denna hufvudtitel, äro af den beskaffenhet, att de personer, som det gäller, icke ha någon rätt till pension. Och det är därför dessa frågor föreläggas Riksdagen, som har att pröfva, om pension skall beviljas eller icke. Hade de rätt till pension, då behöfde icke Riksdagen höras. Men nu hafva de icke någon dylik rätt, och då är det naturligt, att dessa personer icke kunna helt och hållet jämnställas med dem, som ha pensionsrätt. Men det har likväl statsutskottet i det närmaste gjort i detta fall. Och då tycker jag, att det är bra underligt, att man i ett sådant fall som detta icke känner sig till freds med den beräkning, som utskottet lagt till grund vid bestämmandet af pensionsbeloppet.

Jag anser, att statsutskottet i detta fall handlat välbetänkt likasom i öfriga punkter af detta betänkande; och jag ber därför, herr talman, att få instämma med herr Hans Andersson i hans yrkande om bifall till utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad, framställde herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på afslag därå och bifall i stället till det af herr Ernst Carlson under öfverläggningen framställda yrkandet, och fann herr talmannen den sistnämnda propositionen vara med öfvervägande ja godkänd. Emellertid begärdes votering, hvilken ock företogs enligt en så lydande, behörigen justerad voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren, med afslag å statsutskottets hemställan i 26:e punkten af utskottets förevarande utlåtande n:o 11, bifaller det af herr Ernst Carlson under öfverläggningen framställda yrkandet, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan.

Voteringen utföll med 69 ja, men 135 nej, hvadan således utskottets hemställan af kammaren bifallits.

Punkterna 27—29.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 30, angående pensioner för förste läraren S. G. Sikström och lärarinnan Sophie-Louise Halldin.

Kungl. Maj:t hade uti punkten 19 af förevarande hufvudtitel föreslagit Riksdagen medgifva, att förste läraren och föreståndaren för handtverksskolan i Kristinehamn för blinda Sven Götrik Sikström och lärarinnan vid samma skola Sophie-Louise Halldin måtte, hvardera från och med månaden näst efter den, hvori han eller hon frånträdde sin befattning vid handtverksskolan, under sin återstående lifstid uppbära årliga pensioner till belopp af 1,500 kronor för Sikström och 900 kronor för lärarinnan Halldin.

Utskottet hemställde, att Riksdagen måtte på det sätt bifalla Kungl. Maj:ts nu ifrågakarande framställningar, att Riksdagen medgäfve,

a) att förste läraren och föreståndaren för handtverksskolan i Kristinehamn för blinda Sven Götrik Sikström måtte, från och med månaden näst efter den, hvori han frånträdde sin befattning vid skolan, under sin återstående lifstid uppbära årlig pension till belopp af 1,200 kronor,

b) att lärarinnan vid samma skola Sophie-Louise Halldin måtte från och med månaden näst efter den, hvori hon frånträdde sin befattning vid skolan, under sin återstående lifstid uppbära årlig pension till belopp af 750 kronor.

Sedan utskottets hemställan i *mom. a)* blifvit uppläst, yttrade

Herr Broström: Det kan synas vågadt att uppträda i en fråga som denna, när statsutskottet står alldeles enhälligt. Men det är en synpunkt, som jag vill påvisa och som åtminstone för mig framstår såsom ett godt motiv för det belopp till pension åt herr Sikström, som statskontoret tillstyrkt och Kungl. Maj:t har framställt proposition om.

En sådan skola som denna, nämligen en skola för öfveråriga blinda, har icke funnits i vårt land förr än denna handtverksskola i Kristinehamn inrättades. Den kom till stånd hufvudsakligen på den grund, att skolundervisning för blinda vid denna tid blef anordnad såsom obligatorisk, men att i dessa skolor icke kunde intagas andra blinda än de, som voro mellan 8 och 16 år. Då fanns emellertid en hel mängd blinda, *dels* blindfödda, *dels* sådana, som genom sjukdom eller olyckshändelse blifvit blinda, som voro öfver denna ålder. Staten anslog därför medel till inrättande af en skola, sådan som denna, för öfveråriga blinda. Man trodde då — det var år 1884, som skolan trädde i verksamhet — att de öfveråriga blinda skulle försvinna efter några få år, och att skolan således icke länge skulle vara behöfzig. Men så blef ingalunda förhållandet. Det finnes fortfarande öfveråriga blinda, och det kommer fortfarande

att finnas sådana, synnerligast i följd af de många olycksfall, som inträffa inom industriens olika grenar, bergsindustrien, järnindustrien, sågverksindustrien o. s. v. Så t. ex. hafva de elever, som under senare åren undervisats vid handverksskolan i Kristinehamn för blinda, varit sådana, som förlorat sin syn genom olycksfall eller sjukdom.

Det var på initiativ af dåvarande kyrkoherden i Kristinehamn, hofpredikanten Lindström, som var specialist i afseende på undervisande af blinda och döfstumma, denna blindskola förlades till Kristinehamn. Han hade emellertid mycket svårt att anskaffa en lämplig föreståndare och lärare vid densamma. Någon läroanstalt, där sådana utbildades, fanns icke. Han fick då reda på herr Sikström, som vid den tiden var slöjdlärare vid Kristinehamns praktiska skola. Sikström fick då börja med att söka studera sig till, hurdana metoder borde användas vid undervisningen af dessa blinda. Han fick ock söka utfinna lämpliga arbetsmetoder. Själf stod han och konstruerade och utförde verktyg, som de blinda skulle använda, ty då de icke se, så är det känselsinnet, som skall ersätta hvad som brister i synen. Här visade sig nu en särskild svårighet att öfvervinna. Dessa öfveråriga blinda, synnerligast de som blifvit blinda genom olycksfall, hade mycket förhårdnade händer. Det är icke lätt att med mycket hårda fingrar känna sig fram vid utförande af dessa arbeten, som blinda pläga syssla med. De behöfva därför synnerligen goda verktyg.

Sedermera har Sikströms sträfvande varit riktadt på att leda undervisningen i den riktningen, att de blinda, då de komma ut ur skolan, skola kunna försörja sig själfva genom sitt arbete. Detta har ock lyckats i ovanligt hög grad. För att de blinda nu skulle kunna i hemorten genom arbete själfva försörja sig, tog Sikström alla dessa blinda fortfarande om hand. Han stod i oafätlig korrespondens med dem. Han inköpte åt dem material, som var lämpligt till det arbete, de själfva hemma skulle utföra, och expedierade detta material till dem för medel, som de insände. Han uppehöll och fortfarande uppehåller en oafätlig skriftväxling med sina forna elever, ty dessa fingo under den tid, de voro i skolan, lära sig skrifva blindskrift. — Sikström var dock icke lärare däri, utan det var den lärarinna, som omnämnes i mom. b), hvilken hade undervisningen i detta ämne. — Omsättningen af råmaterial till blinda i landsbygden går årligen till många tiotusentals kronor. Man kan säga, att Sikström rent af varit som en fader för dessa blinda. Han har reda på hvarenda en och vet, huru det gått för enhvar af dem, sedan de lämnat skolan.

Nu är maunen utsliten af arbete, och dessutom har han förlidit år träffats af eu lindrig hjärnblödning, så att hans krafter icke längre stå bi att nöjaktigt fullgöra hvad som åligger honom såsom föreståndare för och lärare vid skolan.

Men han har gjort ännu något mera, som jag tror är högst erkännansvärdt. Han har uppdragit en person, som nu är lärare vid Kristinehamns praktiska skola, hvilken skall fullfölja, tror jag, undervisningen — om skolan kommer att fortgå — i precis samma spår som de, i hvilka Sikström ledt densamma.

Jag anser således, att herr Sikström, på grund af allt hvad han verkat för denna skola och dessa olyckliga blinda, är väl berättigad att få den pension, som af statskontoret blifvit tillstyrkt och som Kungl. Maj:t i sin här för Riksdagen framlagda proposition föreslagit, hvarför jag yrkar afslag å utskottets hemställan och bifall till Kungl. Maj:ts proposition i ämnet.

Vidare anfördes ej. Efter det herr talmannen framställt propositioner i ämnet, biföll kammaren utskottets hemställan.

Mom. b).

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 31—33.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 34, angående fyllnadspension för teckningsläraren J. F. C. Burman.

*Angående
fyllnadspen-
sion för teck-
ningsläraren
J. F. C. Bur-
man.*

Kungl. Maj:t hade under punkten 23 af förevarande hufvudtitel föreslagit Riksdagen medgifva, att teckningsläraren vid högre latinläroverket å Norrmalm i Stockholm Johan Fredrik Constantin Burman måtte från och med månaden näst efter den, i hvilken afsked från teckningslärarebefattningen blefve honom beviljad, utom det pensionsbelopp, hvartill han i egenskap af teckningslärare författningens enligt kunde finnas berättigad, under sin återstående lifstid uppbära fyllnadspension till belopp af 752 kronor 12 öre årligen.

Utskottet hemställde, att Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning icke måtte vinna Riksdagens bifall.

Efter uppläsandet af utskottets hemställan begärdes ordet af

Herr Hammarlund: Herr talman! Jag har tillåtit mig att begära ordet vid denna punkt för att inlägga några ord till förmån för den gamle teckningsläraren vid Sveriges största läroverk Conny Burman. Han skulle enligt gällande pensionsbestämmelser vara berättigad till en pension af 2,247 kronor 88 öre. Alla myndigheter, som yttrat sig angående frågan om hans pension, hafva emellertid ansett, att han borde hafva en tilläggspension, så att pensionen skulle komma

Angående att utgå med sammanlagdt 3,000 kronor eller åtminstone 2,750 kronor. Kungl. Maj:t har föreslagit 3,000 kronor, men statsutskottet har afstyrkt och ansett, att icke någon tilläggspension bör förekomma. Mig förefaller det emellertid, som om alla skäl tala för att man här skulle gå en medelväg, och sluta sig till förslaget om ett pensionsbelopp af 2,750 kronor. Detta är det belopp, hvartill hädanefter en vid ett så stort läroverk som detta anställd teckningslärare med en undervisningsskyldighet af 32 timmar i veckan skulle vara berättigad. En teckningslärare med endast 15 timmars undervisning i veckan, alltså en teckningslärare vid ett lägre läroverk, kommer hädanefter att få en pension af 2,000 kronor, d. v. s. nära på samma belopp, som Conny Burman nu skulle få. Det synes mig därför rimligt, att man gör någon förbättring med afseende å denne man.

(Forts.)

Burman är 74 år gammal — det kan således icke bli någon längre tid som han skulle få uppbära pension —, han har i öfver 50 år verkat i statens tjänst, däraf såsom teckningslärare i öfver 40 år. Han har, bland annat, äfven arbetat här i Riksdagen under omkring 20 års tid, däraf under åren 1876—94 såsom kanslist i Andra Kammaren. Jag vet, att han kände det hårdt, då han icke blef återvald till denna befattning, men det kunde icke hjälpas. Kommitterade för tillsättande af kammarens kansli ansågo det vara af vikt, att vi här vid Riksdagen icke ställa så till, att vi få en tjänstemannakår, som vi få pensionera, och att vi böra söka erhålla yngre krafter. Och det var därför, som den principen fastslogs, att de, som hade annan, ordinarie tjänsteställning, icke skulle längre få här tjänstgöra. Denna bestämmelse drabbade herr Conny Burman.

Nu finnes emellertid här ett tillfälle för kammaren att på annat sätt visa honom ett erkännande, nämligen genom att gifva honom lika stor pension, som hans efterträdare såsom teckningslärare en gång kommer att få, nämligen 2,750 kronor.

Man kan icke säga, att ett sådant förfarande skulle bli ett farligt prejudikat, ty såvidt jag vet, finnes det icke i Sverige någon annan teckningslärare, som befinner sig i samma ställning som Conny Burman. Det finnes ingen, som har närmelsevis samma ålder och samma tjänstgöringstid som han. Under sådana förhållanden kan det icke bli något farligt prejudikat, om vi lämna en liten tilläggspension.

Jag skall på grund af hvad jag nu i korthet anfört tillåta mig hemställa om bifall till Kungl. Maj:ts proposition, men med ändring af fyllnadspensionens belopp från 752 kr. 12 öre till 502 kr. 12 öre, så att hans sammanlagda pension komme att uppgå till 2,750 kronor. Jag tror, att det skulle vara en gärd af rättvisa och billighet, om kammaren ville visa denne gamle teckningslärare detta lilla erkännande för hans mycket långa och mödosamma arbete i statens tjänst.

I detta anförande instämde herrar *Limdhagen, Branting, von*

Krusenstjerna, Theodor Nordström, Nyström, friherre De Geer, Höjer, Moll, Sterner, Lund, Wijk och Centerwall.

Angående
fyllnadspen-
sion för tek-
ningsläraren
J. F. C. Bur-
man.

(Forts.)

Herr Petersson i Påboda: Herr talman! Ja, man kan ju hysa den allra största välvilja mot herr Conny Burman, om hvilken här är fråga, och man kan också gifva honom det största erkännande för hans arbete på olika områden, det kan man visst göra, men därför är det icke sagt, att man kan vara med om att bevilja hvilket pensionsbelopp som helst, särskildt med hänsyn därtill, att Riksdagen förra året antog en löneroglering, som afsåg personer af af den kategori herr Burman tillhör. Riksdagen bestämde då löne- och pensionsvillkoren för teckningslärare, och herr Conny Burman, har, såvidt jag vet, ingått på den nya staten och kommer således i åtnjutande af den förmån, som genom denna löneroglering tillerkänts dessa lärare. Det skulle, tycker jag, se underligt ut, om man året efter det man fattat beslut och meddelat bestämmelser härom, skulle göra undantag än här än där beträffande pensioner till personer, som tillhöra just dessa kategorier. Det är därför jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Ernst Carlson: Herr talman! Det kan nog vara sant, som nyss yttrades, att det i allmänhet är olämpligt att göra undantag från en nyligen fastställd löne- och pensionsstat. Men här föreligga — trots hvad som påståtts om motsatsen — alldeles särskilda skäl till ett sådant förfarande. Herr Conny Burman står nämligen på öfvergången mellan tvenne olika lönestater. Han har icke kunnat fullt få tillgodogöra sig den beräkningsgrund, som enligt den nya staten skulle ifrågakomma för teckningslärare.

Härtill kommer också, att herr Burman förutom sin teckningslärarebefattning innehaft åtskilliga andra statstjänster. Han har, bland annat, i omkring 20 år varit anställd i kammarens kansli. Det torde ännu finnas åtskilliga af kammarens ledamöter, som från den tiden erinra sig honom såsom en särdeles nitisk och därtill humoristiskt lagd tjänsteman.

Herr Burman har vidare, såsom redan framhållits, varit ej blott 35 år, som erfordras, utan hela 50 år i kronans tjänst, och jag håller före, att det skulle innebära ett billigt erkännande af hans långa tjänstetid inom olika områden, om Riksdagen nu gäfve honom något större pension än hvad han endast såsom teckningslärare har obestriddig rätt att få. Vill man nu icke gå så långt som Kungl. Maj:t, hvilken pröfvat rättvist för honom föreslå en tilläggs-pension af 752 kronor 12 öre, så hemställer jag ändå, om icke kammaren, med hänsyn till nämnda särskilda, i fråga om herr Burman föreliggande omständigheter, skulle vilja hugna honom med en tilläggs-pension af — såsom herr Hammarlund föreslog — 502 kronor 12 öre, hvilket belopp statskontoret jämväl eventuellt tillstyrkt.

Herr talman! Det blir ändå icke något stort apånage på ålder-

Angående fyllnadspension för teckningsläraren J. F. C. Burman. domen för den 74-årige mannen, som på så många sätt tjänat och gladt sin samtid.

Häruti instämde herr *Persson* i Arboga.

(Forts.)

Herr statsrådet *Husberg*: Jag hade icke tillfälle att här närvara, då herr *Hammarlund* yttrade sig i denna fråga, men jag föreställer mig, att de särskilda omständigheter, som tala för beviljande af ett högre pensionsbelopp åt teckningsläraren *Burman*, än det han eljest skulle vara berättigad till, hafva blifvit af herr *Hammarlund* fullständigt framhållna, och jag skall därför icke gifva mig in på någon vidlyftigare framläggning af dessa omständigheter.

För egen del tror jag, att man med fog kan emot statsutskottet säga, att i detta fall föreligga alldeles speciella omständigheter: först och främst den långa tid, hvarunder *Burman* tjänstgjort såsom teckningslärare, och därefter hans höga ålder. Nå, det kan då sägas, att dessa omständigheter i och för sig icke äro något alldeles singuljärt, då det gäller att bestämma den pension, hvartill han kan vara lagligen berättigad. Men det ligger väl i alla fall en ganska talande omständighet däri, att denne man kan se tillbaka på en så ovanligt lång tjänstetid som teckningslärare och uppnått en så hög ålder, billighetsskäl, som, om de också icke äro sådana, att de kunnat föranleda statsutskottet att tillstyrka förslaget, dock kunna af Riksdagen uppmärksammas, då det gäller att bestämma pensionen för en gammal man just i öfvergångstiden från ett aflönings- och pensionsregleringssätt till ett annat.

Därjämte skall jag be att få såsom en alldeles särskild omständighet påpeka något, som också af den förre talaren har betonats, nämligen att *Burman* har under sin långa lefnad icke allenast tjänstgjort såsom teckningslärare utan också varit använd på åtskilliga andra statstjänstens områden. Det är 52 år sedan han inskrefs i statens verk, då såsom extra ordinarie i k. kammarkollegium. Han har vidare tjänstgjort i k. generaltullstyrelsen och i riksbanken, och handlingarna upplysa, att han i detta sista verk fullgjort ordinarie tjänst i fem och ett halft års tid. Dessutom må vi erinra oss, att herr *Burman* vid icke mindre än 21 riksdagar varit anställd i Riksdagen eller Andra Kammarens kansli. Allt detta är onekligen omständigheter, som kunna påkalla, att i detta särskilda fall något plus lägges till det pensionsbelopp, hvartill han uteslutande såsom teckningslärare skulle vara berättigad. Jag tror icke heller, att vi skola behöfva i detta fall befara att, genom ett beviljande af det högre beloppet, skapa något svårare precedensfall. Ty det låter icke lätteligen framkonstruera sig ett sådant fall som detta, eller att för Riksdagen framlägges ett förslag om pension åt en 74-årig man, hvilken icke allenast kan visa tillbaka på en 40-årig tjänst såsom teckningslärare, utan äfven på en icke mindre än 50-årig tjänstgöring öfver hufvud i statens tjänst, hvarunder han samman-

lagdt 25 år tjänstgjort i riksbanken eller hos Riksdagen. Första Kammaren har också behjärtat dessa omständigheter, och då denna vid fattandet af sitt beslut i frågan bifallit det förslag, som där väckts af herr Gilljam och som, efter hvad jag hört, är detsamma, som nu blifvit här framställdt af herr Hammarlund, hoppas jag, att också Andra Kammaren skall visa sin välvilja mot den gamle teckningsläraren genom att bifalla det af herr Hammarlund sålunda framställda förslaget.

Angående
fyllnadspen-
sion för teck-
ningsläraren
J. F. C. Bur-
man.

(Forts.)

Herr Waldenström: Efter det anförande, som herr statsrådet Husberg nyss hållit i denna fråga, kunde jag gärna afstå från ordet, men jag vill i alla fall tillkännagifva, att jag instämmer i herr Hammarlunds yrkande. Jag tror, att svenska Riksdagen därmed skulle göra en gärning, som skulle hedra densamma. Särskildt tänker jag härvidlag på de många år, som herr Burman tjänstgjort i Andra Kammarens kansli såsom kanslist, samt den tillgifvenhet och aktning han därunder tillvann sig af kammarens alla ledamöter.

Hvad åter hans verksamhet som teckningslärare beträffar, så lär det väl icke finnas någon enda af hans f. d. lärjungar, hvilken icke med tillgifvenhet och glädje tänker tillbaka på denna hans verksamhet, den trohet han däri visade och den vänlighet han därunder ådagalade mot alla sina lärjungar, en vänlighet som understundom kanske gick väl långt och som aldrig förnekade sig.

Herr talman, jag ber som sagdt att få instämma i herr Hammarlunds yrkande.

Med herr Waldenström förenade sig herrar *Biesert* och *Trapp*.

Herr Persson i Stallerhult: Då vi i fjol fastställde ny löne- och pensionsstat för teckningslärarne vid de allmänna läroverken, så skulle man väl hafva trott, att denna borde få gälla så pass länge som under nu innevarande år. Den teckningslärare, hvarom nu är fråga, har förut icke haft rätt såsom sådan till pension. Men efter fjolårets beslut har han i hvilket fall som helst rätt till en årlig pension af 2,247 kronor 88 öre. Ser man nu efter, hvilka pensioner Riksdagen förut, i särskilda fall, beviljat åt teckningslärare, så finner man, att pensionsbeloppet icke i något fall gått öfver 1,500 kronor, men ofta utgjorts af blott fem, sex eller sju hundra. Då däremot denne teckningslärare numera är berättigad till en pension af, som sagdt, 2,247 kronor 88 öre, så skulle man väl också vara berättigad tro, att denna siffra skulle vara tillräckligt hög. Det är visserligen möjligt, att han skulle fått ändå mer i pension, om han tjänstgjort under andra förhållanden, men det har han ju icke gjort, och då han nu får det belopp han är berättigad till, så har han ju fått sin fulla rätt och därmed borde väl vara punkt.

Angående
fyllnadspen-
sion för tek-
ningsläraren
J. F. C. Bur-
man.
(Forts.)

Nu framhålles det — och detta har äfven angifvits i statsrådsprotokollet — att denne man har tjänstgjort så oförvitligt och bra på många andra områden i det allmännas tjänst, och det är ju godt och väl det. Men detta bevisar ju också, att hans teckningsläraretjänst icke vidare upptagit hans tid, än att han kunnat medhinna att bestrida en del andra befattningar. Låt vara, att här gäller ett mera säreget fall, så blir det dock en ny princip, som vi uppställa, i fall vi bevilja ett högre belopp, än personen i fråga är berättigad till. Man skulle då med lika rätt kunna gå till väga på det sättet, att man t. ex. sloge upp statskalendern eller Stockholms stads kalender och där såge efter alla de tjänstebefattningar, som en person möjligen kan ha, och, om det finnes att han skött alla dessa på ett oförvitligt sätt, åberopa detta såsom ett ytterligare skäl för beviljandet af högre pension åt honom. För öfrigt tror jag, att Riksdagen för sin del icke kan vara vidare belåten med att man på detta sätt skaffar sig andra befattningar bredvid sin egentliga statstjänst, än mindre att man åberopar detta såsom särskildt skäl för beviljande af förhöjd pension. När man således börjar gå till väga på detta sätt och uppräknat en persons alla tjänstebefattningar, så får man väl lof att söka på något vis reda sig mot ett sådant sätt.

För min del kan jag därför med största lugn yrka bifall till utskottets afstyrkande hemställan vid denna punkt.

Öfverläggningen var härmed slutad. Därunder hade yrkats dels bifall till utskottets hemställan, dels ock afslag å berörda hemställan och bifall i stället till det af herr Hammarlund under öfverläggningen framställda yrkandet. Herr talmannen, som nu framställde propositioner å dessa yrkanden, förklarade sig anse den sistnämnda propositionen hafva flertalets mening för sig, men som votering begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen följande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren, med afslag å statsutskottets hemställan i 34:e punkten af utskottets förevarande utlåtande n:o 11, bifaller det af herr Hammarlund under öfverläggningen framställda yrkandet, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan.

Voteringen utföll med 96 ja men 108 nej; och hade kammaren således bifallit utskottets hemställan.

Punkten 35.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 36, angående pension åt professorn K. H. Stolpes änka.

*Angående
pension åt
professor K.
H. Stolpes
änka.*

Under återopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden den 31 mars innevarande år hade Kungl. Maj:t i en samma dag aflåten proposition föreslagit, att framlidne intendenten vid naturhistoriska riksmuseum, professorn Knut Hjalmar Stolpes änka Wilhelmina Emerentia Stolpe, född Holmgren, måtte från och med den 1 februari 1905, så länge hon i sitt nuvarande änkestånd förblefve, få å allmänna indragningsstaten uppbära pension till belopp af 800 kronor årligen.

Utskottet hemställde, att Riksdagen måtte på det sätt bifalla Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning, att framlidne intendenten vid naturhistoriska riksmuseum, professorn Knut Hjalmar Stolpes änka Wilhelmina Emerentia Stolpe, född Holmgren, måtte från och med den 1 februari 1905, så länge hon i sitt nuvarande änkestånd förblefve, å allmänna indragningsstaten uppbära pension till belopp af 600 kronor årligen.

Utskottets hemställan föredrogs, hvarefter på begäran ordet lämnades till

Friherre De Geer, som yttrade: Herr talman! Vårt land har i början af detta år förlorat en af sina i den vetenskapliga världen mest bekanta forskare. Han har under den långa tiden af 32 år tjänat staten mot obetydlig ersättning. Först för några år sedan kom han till en ställning, värdig hans vetenskapliga förtjänster, men ty värr kom döden snart och afbröt hans verksamhet. Den erkänsla Sveriges Riksdag kan visa honom i denna stund är, att man åtminstone beviljar hans änka den högsta möjliga pension, som kan förekomma i detta fall, eller det belopp, som Kungl. Maj:t föreslagit. Man bör erinra sig icke allenast de stora förtjänster, genom hvilka Stolpe verkat banbrytande inom sin vetenskap, utan också de synnerligen värdefulla samlingar, som staten erhållit genom det intresse och den offervillighet Stolpe förmådde väcka hos enskilda mecenater och genom hvilket vi fått till stånd våra värdefulla etnografiska samlingar.

Jag hoppas, att Riksdagen nu skall hafva i tanke den, som delat Stolpes sträfsamma lif och underlättat hans arbeten och som eljest skulle blifva lidande i följd af de oegennyttiga intressen, som gjorde att Stolpe minst kunde tänka på sina och sin familjs enskilda fördelar, men alltid satte de vetenskapliga arbetena i främsta rummet och aldrig drog sig för de utgifter, som kräfdes för dessa.

Angående
pension åt
professor K.
H. Stolpes
änka.
(Forts.)

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts proposition.

Häruti instämde herrar *Theodor Nordström, Nyström, Palme, Wawrinsky* i Saltsjöbaden, *Elman, Danielsson, Roos* och *Persson* i Arboga.

Herr Hedin: Herr talman! Jag anhåller att få instämma med friherre De Geer, som i själfva verket har sagt i korthet allt det, som kunde egentligen behöfva att sägas. Jag skall därtill lägga, att, om Andra Kammaren bifaller hans yrkande, det blir en vacker dag i Andra Kammarens annaler, då den har visat, att den med all respekt för de fullkomligt korrekta formella skäl, som anförts af statsutskottet, likväl har förstått att se till den reella skillnaden mellan detta kasus och det fall, som anföres i utlåtandet. Detta fall, då pension åt en intendentsänka nedsattes ifrån det af Kungl. Maj:t begärda beloppet af 800 kronor till 600 kronor, är icke att jämföra med det nuvarande, därför att, hvilka förtjänster än den då ifrågavarande änkans man hade inlagt om vetenskapen, det väl icke kunde sägas om honom, att han utöfvat någon vare sig banbrytande verksamhet inom vetenskapen eller någon grundläggande verksamhet för sin vetenskaps utveckling här i landet, och det lär väl ingen af dem, som känna förhållandena, känna Stolpes verksamhet, ett ögonblick kunna förneka.

Jag hörde med anledning af just det nu ifrågavarande fallet yttras för några dagar sedan: det är rätt egendomligt, att någon vågar välja den vetenskapliga vägen i vårt land; hvartill jag gämlte, och jag tillåter mig att här upprepa detta svar, att jag tror sannerligen icke, att det är någon, som *väljer* den, ty valde han, då komme han icke in på den vägen. Han föres dit af håg för de vetenskapliga studierna, utaf förhoppning att just på den vägen kunna gagna sitt land, gagna de studier, åt hvilka han tidigt börjat ägna sin uppmärksamhet, föres utaf denna håg och lust så, att han icke beräknar hvad det är, som väntar honom. Eljest, om det icke vore så, då skulle vårt lands historia icke räkna så många världsberömda namn, ja, skulle icke räkna många af de namn, som i allt fall nämnas med aktning inom vetenskapens historia. Ty valde man, då kalkylerade man, och den kalkylen är icke svår att göra, hvad det är som väntar honom själf och, i synnerhet om han tidigt går bort, hvad som väntar de efterlevande.

Ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag skulle vara ett vackert exempel uppå att Andra Kammaren nu, såsom många gånger förr, visat sig känsligt förstå de uppoffringar, som den blifvande vetenskapsmannen vet att han går till mötes, när han icke väljer sin bana, utan föres dit af helt andra och högre känslor och sträfvan den än tanken på eget förvärf.

Jag anhåller, att kammaren måtte bifalla Kungl. Maj:ts förslag.

I detta anförande instämde herrar *Nydal, Starbäck, Lund, Vahlquist, Branting, Wavrinsky* i Stockholm, *Johansson* i Jönköping, *Zetterstrand, Lundgren, Broström, Kronlund, Öhngren, Enander, Ekholm, Ohlsson* i Halmstad, *Carlheim-Gyllensköld, Trana, Beckman, Pettersson* i Södertälje, *Andersson* i Bråborg, *Räf* och *Centerwall*.

Angående pension åt professor K. H. Stolpes änka.

(Forts.)

Herr Natt och Dag: Herr talman, mina herrar! Då jag under 19 månader varit professor Stolpes skeppskamrat under Vanadis världsomsegling och därunder varit i allra närmaste tillfälle att afgifva på det i sanning oegennyttiga, ja, man kan säga själförnekande sätt, hvarpå han tjänade svenska statens intressen såsom samlare utaf värdefulla samlingar, utaf etnografisk och annan art, och genom de forskningar han här bedref, skulle det vara orätt af mig att icke aflägga detta vittnesbörd inför kammaren. Många voro de stunder jag kunde följa Stolpe uti hamnar, å aflägsna öar och annorstädes; jag stod honom nära och får på min heder säga, att jag aldrig tänkt mig någon person så uppgå i sitt kall som denne man; han frånsåg allting utom det värf han var satt att fylla.

Jag får ansluta mig till den föregående talarens anhållan.

Herr Persson i Stallerhult: Herr talman! Det låter på anförandena här, som om utskottet skulle i någon mån hafva velat nedsätta denna änkas aflidne mans verksamhet. Men utskottet har icke yttrat sig därom, utan endast gjort en sammanställning emellan detta fall och ett fall, då Riksdagen beviljade pension till änkan efter en man, som skulle kunna jämföras med denna änkas aflidne man. Man har icke det ringaste talat om den aflidnes förtjänster — utskottet delar helt säkert hvad här talats — utan det är endast en sammanställning, som ligger till grund för utskottets beslut.

Och på den grund ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr statsrådet Husberg: Herr talman! Det torde väl icke vara någon, som förebrår statsutskottet, att det skulle på något sätt hafva velat underkänna den aflidnes förtjänster. Tvärt om torde nog statsutskottets ledamöter i sitt sinne dela den uppfattning därom, som är allmän. Ingen lärer väl heller vilja klandra statsutskottet för det utlåtande, som det afgifvit i frågan. Det är naturligtvis statsutskottets plikt att i sådana frågor som den nu förevarande följa mer allmänna regler, men å andra sidan är det också Riksdagens och kammarens sak att fästa tillbörligt afseende vid de alldeles säregna omständigheter, som kunna föreligga. I det hänseendet är ingenting att tillägga till det varmhjärtade anförande till förmån för Kungl. Maj:ts proposition, som vi nyss hafva åhört. Och jag ber såsom representant för regeringen i denna sak att få uttala den förhoppning, att kammaren ville biträda det anslagsyrkande, som är gjordt i öfverensstämmelse med Kungl. Maj:ts proposition.

Härmed var öfverläggningen slutad. Efter af herr talmannen framställda propositioner på de under öfverläggningen framställda yrkandena afslog kammaren utskottets hemställan och biföll i stället Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning.

Efter föredragning häruppå af *punkten 37*, angående ändring i professorn A. G. Nathorsts löne- och pensionsförmåner, yttrade

Friherre De Geer: Herr talman! Jag kommer icke att framställa något yrkande i denna punkt, men har endast velat erinra om det välvilliga utlåtande, som utskottet redan afgifvit i anledning af de utaf herr Gilljam och mig väckta motionerna i fråga om löne- och pensionsförmånerna för intendenterna vid naturhistoriska riksmuseum och föreståndaren för statens meteorologiska centralanstalt. Jag vill i samband härmed uttala den förhoppning, att regeringen äfven i afseende å aflöningen för professor Nathorst måtte med det allra snaraste återkomma med ett förslag till Riksdagen.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 38.

Utskottets hemställan bifölls.

Herr vice talmannen öfvertog nu ledningen af kammarens förhandlingar.

Punkterna 39—41.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

*Angående
pension åt
domänintenden-
ten H. J.
Ljungbeck.*

Punkten 42, angående pension åt domänintendenten H. J. Ljungbeck.

Kungl. Maj:t hade i statsverkspropositionen under denna hufvudtitel, punkt 28, föreslagit, att domänintendenten Henrik Jakob Ljungbeck måtte från och med månaden näst efter den, hvarunder hans förordnande såsom domänintendent komme att upphöra, under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten åtnjuta en årlig pension af 2,500 kronor.

Utskottet hemställde, att Riksdagen måtte på det sätt bifalla Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning, att domänintendenten Henrik Jakob Ljungbeck måtte från och med månaden näst efter den, hvarunder hans förordnande såsom domänintendent komme att upphöra, under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten åtnjuta en årlig pension af 2,000 kronor.

Efter föredragning af punkten begärdes ordet af:

Herr Sjö, som yttrade: Herr vice talman, mina herrar! Hade jag varit närvarande i statsutskottet, då denna fråga där behandlades, så hade åtminstone min röst höjts för att pension skulle beviljas, på sätt Kungl. Maj:t föreslagit. Nu var jag emellertid upptagen utaf andra göromål, nämligen uti ett annat Riksdagens utskott. Detta gjorde, att jag icke kunde uppfylla min plikt i båda utskotten på samma gång.

Kungl. Maj:t har, såsom herrarne nogsamst se, föreslagit en årlig pension till domänintendenten Ljungbeck å 2,500 kronor. Statsutskottet har nu nedsatt denna pension till 2,000 kronor. Domänintendenten Ljungbeck har under sin lefnad varit en verksam och dugande man. Han har på förordnanden rest omkring såsom tillförordnad domare i åtskilliga domsagor. Därvid har han utfövat sitt ämbete på ett praktiskt dugande och bra sätt. Han var den allra bäste brottmålsdomare, som — jag säger det — jag hört handlägga mål och ärenden. Jag satt själf såsom ledamot i rätten under de senare åren, han tjänstgjorde i domsagan inom det härad, som jag tillhör, och jag kan därför vitsorda den stora samvetsgrannhet och duglighet, hvarmed han utföfvade sitt kall såsom ordförande i häradsrätten. Efter det han hade haft åtskilliga förordnanden och därunder skött sitt maktpåliggande ämbete på ett förtjänstfullt sätt, antogs han på kallelse till länsnotarie i Växiö. Denna befattning skötte han någon tid, därunder han äfven hade förordnande såsom landssekreterare i länet. Äfven det ämbetet skötte han på ett förtjänstfullt sätt. Så blefvo domänintendentsbefattningarna inrättade inom vårt land. Då blef han uppmanad af dåvarande landshöfdingen Wennerberg, att emottaga domänintendentsbefattningen i Kronobergs län. Å denna plats hade han till en början, såsom utlofvats, en årlig lön af 4,500 kronor, men han fick icke hafva denna lön länge, förrän den nedsattes till 4,000 kronor. Men dessa 4,000 kronor åtnjöt han under 7 år. Sedermera nedsattes domänintendentslönen till 2,500 kronor. När han nu är gammal — han fyller nämligen 68 år i denna månad — är det allt bra hårdt för honom, att han skall få en mindre pension. än den lön, som han haft senare åren, särskildt om man betänker, att, såsom man kan säga, han den första tiden var tillförsäkrad en årlig lön af 4,500 kronor, hvilken emellertid sedermera satts ned utan för undan. Såsom vi veta, äro domänintendentsbefattningarna förtroendeplatser, och lönen å desamma kan växla. Då han en gång lämnat domarvägen för en tid, var det, såsom vi kunna förstå, icke godt för honom att sedermera kunna återvända till denna bana, utan han måste därför taga den befattning, som erbjöds honom. Och den har han skött, såsom jag nyss omnämnt, på ett bra sätt. Herrarne hafva nyss efter detta utskottsbetänkande beviljat en pension af 1,800 kronor till en trädgårdsmästare i Lund.

*Angående
pension åt
domänintenden-
ten H. J.
Ljungbeck.
(Forts.)*

Angående
pension åt
domänintenden-
ten H. J.
Ljungbeck.
(Forts.)

Och för tre år sedan tillerkändes en trädgårdsmästare i Upsala en pension på 2,000 kronor. I betraktande däraf hemställer jag till herrarne, om det icke kunde vara skäl uti att göra någon jämförelse mellan dessa och nu föreliggande fall. Jag tycker, att en dylik jämförelse skulle föranleda därtill, att vi beviljade den pension, som Kungl. Maj:t föreslagit. Ty nog har väl ändå en sådan tjänsteman som en domänintendent och vice häradshöfding gjort sig förtjänt utaf — helt säkert — högre pension, än en trädgårdsmästare kan hafva gjort. Det är åtminstone en betydande kompetensskillnad för den ena och för den andra.

Herrarne veta också, att en jägmästare har 2,600 kronor i pension och en järnvägsinspektör ungefär 3,000 kronor. Jämför man dessa med en domänintendent och en person, som i många år utöfvat domarekall, landssekreterarebefattning, länsnotarietjänst med mera, så får man väl medgifva, att jämförelsen utfaller till den sistnämndes förmån. Därför synes det mig, som om man borde gifva domänintendenten Ljungbeck något högre pension, än utskottet förordat.

Herrarne veta mycket väl, att jag icke är den, som i onödan tager till orda, när det är fråga om beviljande af högre pensioner. Långt därifrån. Jag är så sparsam som någon. Men då det finnes skäl för en sak, så tager jag också skäl. Och skäl finnas i detta fall.

Jag har haft mycket med den mannen att göra såsom värderingsman i hans domänförrättningar under många år och sett hans förtjänstfulla sätt att uppträda och arbeta och kan fördenskull icke annat än, när jag nu ser honom stå utan aföning och med utsikt att få mindre pension, än jag anser han förtjänar, taga till orda i frågan. Jag kan med heder säga, att den mannen har vid många förrättningar, som jag varit med om, tagit sin kanske sista krona för att hjälpa fattiga, sjuka och behöfvande. Han har dessutom hjälpt sina vänner och bekanta med borgen, som han till någon del fått betala, och har för närvarande något skulder, och skall han nu mata dem med denna pension på 2,000 kronor, så blir det svårt för honom. Jag ber fördenskull för den mannen, som här är i fråga, att herrarne ville ha ett varmt hjärta för honom och bevilja honom den pension, som såväl Konungens befallningshafvande som Kungl. Maj:t här tillstyrkt. Herr talman, jag yrkar fördenskull bifall till Kungl. Maj:ts hemställan i det afseendet, att pensionen må sättas till 2,500 kronor.

Häruti instämde herrar *Bergendahl* och *Petersson* i Dänningelanda.

Herr Nilsson i Skärhus: Herr talman, mina herrar! Jag har icke den ringaste anledning att betvifla, att herr Sjös framställning med afseende på den ifrågavarande personen är riktig. Men i alla fall kan det icke, på grund af förhållandena, sådana de föreligga,

falla mig in att rösta för det högre, af Kungl. Maj:t begärda beloppet till pension, utan jag skall, herr talman, be att få yrka bifall till utskottets förslag. Jag anser från min sida, att vi icke böra drifva upp domänintendenternas förmåner till enorma belopp. Vi sakna icke personer, som äro villiga och dugliga att åtaga sig sådana platser. Jag yrkar bifall till statsutskottets förslag.

Angående pension åt domänintendenten H. J. Ljungbeck.
(Forts.)

Herr Petersson i Påboda: När man varit med i Riksdagen några år, så har man fått höra åtskilliga ting, som varit oväntade och oberäknade. Och herr Sjös sista uppträdande och yrkande var för mig mycket oväntadt, det får jag säga. Om hans yrkande berodde på hans djupt rotade insikt om att 2,000 kronor i pension för denne tjänsteman är för litet, eller möjligen hade någon annan anledning, skall jag icke tillåta mig att göra någon antydning om. Men det får jag säga, att detta är mycket olikt herr Sjös uppträdande i många andra löne- och pensionsfrågor.

Herr Sjö gjorde åtskilliga jämförelser för att bevisa, att denna pension skulle vara otillräcklig. Bland annat anställde han en jämförelse med en trädgårdsmästare i Lund. Jag tycker, att det skulle legat närmare till hands för herr Sjö att göra en jämförelse med en tjänsteman i samma ställning som den nu ifrågavarande, nämligen den tjänsteman i Kristianstads län, som för tre år sedan erhöll pension och som hade samma tjänst som denne och — om jag icke missminner mig — hade minst lika högt arfvode. Han fick 2,000 kronor och nu har utskottet också tillstyrkt 2,000 kronor. Detta utgör 80 procent af det arfvode, som under senare tiden utgått och som är det vanliga vid beräkning af dylika pensioner.

Herr Sjö talade mycket om denne domänintendent, om hans mänskliga och humanitära förtjänster, huru god han varit mot de fattiga och sådant. Det är vackert, att man kan gifva ett sådant omdöme åt en människa. Men om det kan vara riktigt att vid bestämmandet af pensioner åberopa sådant, det lämnar jag därhän. För en stund sedan beviljades pension åt en teckningslärare, och då anfördes som skäl för det högre beloppet, att han varit en humoristiskt anlagd, snäll och beskedlig människa, som på denna grund förstått att skaffa sig sympatier. Men icke kunna väl sådana egenskaper i och för sig berättiga till pension. Jag tycker, att sådana skäl egentligen borde vara främmande för denna fråga.

Herr talman! Jag kan icke underlåta att af full öfvertygelse yrka bifall till statsutskottets föreliggande förslag, som ställer denne domänintendent i jämbredd med domänintendenten i Kristianstad, som Riksdagen senast lämnade pension åt.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet Odelberg: Herr talman, mina herrar! Jag hade visst icke tänkt att uppträda i denna fråga, då ju statsutskottet anförde giltiga skäl för nedsättning af det begärda pensionsbeloppet. Men då Kungl. Maj:t fått ett så

*Angående
pension åt
domänintenden-
ten H. J.
Ljungbeck.
(Forts.)*

mäktigt bistånd som det af herr Sjö, så skall jag be att få yttra några ord.

Förhållandet med domänintendenten Ljungbeck är, att han varit i statens tjänst i 40 år och under denna tid i nära 30 år såsom domänintendent. Han har beklädt på förordnande ansvarsfulla befattningar dels som landtdomare, dels som ledamot af länsstyrelsen i Kronobergs län. Han förmåddes att öfvergå till domänintendentsbefattningen därigenom, att då dessa befattningar inrättades, så var aflöningen i Kronobergs län jämförelsevis ganska hög eller 4,500 kronor. Han fick behålla denna lön i åtskilliga år. Men i den mån de mindre kronoegendomarne inom nämnda län försålt, har lönen för domänintendenten minskats och utgår den för närvarande med 2,500 kronor. Då Kungl. Maj:t begärde ifrågavarande pension, hade det ju legat nära till hands, att Kungl. Maj:t i öfverensstämmelse med hvad Riksdagen beslöt för två år sedan, rörande pension åt domänintendenten Borgström, icke begärt mer än 2,000 kronor. Men just i betraktande af att Ljungbeck under största delen af den tid, han beklädt domänintendentsbefattningen, haft en mycket ansträngande sysselsättning och dessutom i ovanligt lång tid tjänat staten, ansågs billigheten kräfva, att pensionsbeloppet bestämdes till 2,500 kronor, hvilket jag äfven hoppas att denna kammare beviljar.

Herr Sjö: Den ärade talaren på kalmarbänken sade, att jag som motiv för bifall till Kungl. Maj:ts proposition anfört alla möjliga skäl och bland dem äfven, att den ifrågavarande personen varit hjälpsam och god mot de fattiga. Jag anförde detta, därför att han nu står fattig själf. Jag erkänner detta och jag får säga herr Petersson från kalmarbänken, att den insinuation, som han ville anföra mot mig, d. v. s. att domänintendenten och jag skulle vara beroende af hvarandra, tillbakavisar jag på det kraftigaste. Jag kunde icke riktigt höra, hvad han sade till följd af den usla akustiken, men tror, att det var något i den vägen. Jag frågade min granne, och han sade, att han uppfattade herr Peterssons yttrande ungefär så. Jag är ej på något sätt beroende af mannen och han ej heller till mig. Han har på grund af sitt goda hjärta råkat i balans, och hans tillgångar äro icke sådana, att han gärna kan lefva på en pension af 2,000 kronor. När det nu 1902 lämnats en statspension på 2,000 kronor åt en trädgårdsmästare Petersson i Uppsala och nyss i punkten 23 beviljats en pension till en trädgårdsmästare Christenson i Lund å 1,800 kronor, så tror jag det är skäl att något så när jämföra dessa personer med hvarandra i fråga om rätten till sådan. Trädgårdsmästaren är icke mera berättigad till den pension, han erhållit, ty han har icke heller betalt in några pensionsavgifter. Men det oaktadt skall trädgårdsmästaren ha lika mycket som en vice häradshöfding och domänintendent. Denne man har under många år där nere hållit många och svåra ting. Han har

sutit ting, som räckt i veckor och sutit på sin domarstol största delen af denna tid. Han har skjutsats från den ena platsen till den andra. Och då förstår man, att han verkligen både kunde och fick arbeta för att utöfva sitt viktiga uppdrag. Det är sålunda icke endast domänintendentsbefattningen, som han haft, utan han har också utöfvat domarekallet. Och om han fortsatt med domarekallet tills nu, så hade han haft 5,000 kronor i pension. Nu är det fråga om att gifva honom 2,500 kronor, och då kan jag icke annat än höja min röst för att biträda Kungl. Maj:ts förslag, synnerligast då jag ser, att det är rättvist. Man får ej jämföra denne domänintendent med den, som pensionerades för tre år sedan, enär denne har större meriter. Som redan blifvit nämndt, är det sällan jag uppträder för de större anslagen, men äfven jag har sinne för hvad som är rätt och bör vara och söker i min mån att biträda det rätta, det goda, det ädla, och kan därför ej förstå, hvarför jag nu skall klandras därför att jag så gör.

Jag vidhåller, herr vice talman, mitt yrkande.

Herr Petersson i Påboda: Herr vice talman, mina herrar! Det är för mig fast obegripligt, hvarifrån herr Sjö fått den tanken, att jag på något sätt skulle hafva antydtt, att skälet för hans uppträdande skulle hafva varit det, att han vore fordringsägare hos den ifrågavarande personen. Jag har icke haft den aflägsnaste tanke åt det hållet och har alls icke yttrat något sådant. Jag kan icke finna någon annan förklaring till herr Sjös uppfattning, än att han ledt sig till densamma på grund af sin inbillade förmåga i tanke-läsning. Men herr Sjö har tydligen i detta fall icke haft någon förmåga såsom tankeläsare. Hvad jag sade var — och herr Sjö sitter mig så nära, att han borde kunnat uppfatta det — att jag icke ville inlåta mig på frågan, hvilka skälen till herr Sjös uppträdande kunde vara, och jag tänker, att protokollet, när det blir färdigt, skall utvisa detta. Hvad jag för öfrigt åsyftade torde icke vara så svårt för herr Sjö att leda sig till; det var helt enkelt det, att den ifrågavarande tjänstemannen liksom han var ifrån Kronobergs län.

Jag vidhåller mitt yrkande om bifall till utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad samt herr vice talmannen framställt proposition å de därunder förekommande yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 43 och 44.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

*Angående
pension åt
domänintenden-
ten H. J.
Ljungbeck.
(Forts.)*

*Angående
pension åt
förste nota-
rien C. N.
Sandström.*

Punkten 45, angående pension åt förste notarien i Andra Kam-
maren C. N. Sandström.

Uti en inom Riksdagens Andra Kammare väckt motion, n:o 95, hade herr M. F. Nyström föreslagit, att Riksdagen måtte besluta, att till kungl. sekreteraren Carl Napoleon Sandström skulle från och med månaden näst efter den, under hvilken han uppnått 75 år, från allmänna indragningsstaten utgå under hans återstående lifstid en pension af 2,200 kronor.

Utskottet hemställde, att Riksdagen måtte besluta, att förste notarien hos Andra Kammarerna Carl Napoleon Sandström måtte från och med månaden näst efter den, under hvilken han uppnått 75 år, under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten uppbära en pension af 1,500 kronor årligen.

Vid punkten hade emellertid afgifvits reservation af herr Nilsson i Skärhus, som yrkat, att motionen icke måtte af Riksdagen bifallas.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, yttrade:

Herr Nilsson i Skärhus: Herr talman, mina herrar! Såsom herrarne finna, har jag reserverat mig mot den för notarien Sandström föreslagna pensionen. Det är endast principiella skäl, som gjort detta, och Sandströms stora förtjänster och långvariga arbete i Riksdagens tjänst har jag icke ansett mig kunna fästa mig vid. Under hela den långa tid, som han har tjänstgjort, har han haft sin stora aflöning, och ju längre han tjänstgjort, desto större ha hans inkomster blifvit. Vi hafva ju här att afgöra en principfråga, och bevilja vi pension för denna tjänstgöring, så föreligger ju den möjligheten, att vi skulle få pensionera den ene efter den andra af notarierna. Jag anser detta vara alldeles principvidrigt, och på dessa skäl, herr talman, skulle jag helst yrka afslag på alltsammans, såsom jag gjort i min reservation. Men för att möjligen kunna åstadkomma någon nedsättning i det föreslagna beloppet, skall jag be att få yrka, att såsom en skänk åt denne tjänsteman — ty jag anser icke, att han har någon som helst rätt till pension — måtte beviljas ett årligt belopp af 1,000 kronor. Jag ber således, herr talman, att proposition måtte framställas på mitt yrkande, att beloppet måtte sättas till 1,000 kronor. Därmed har jag emellertid icke på ringaste sätt afstått från min principiella ståndpunkt, att han egentligen icke borde hafva haft någonting alls, men för att likväl något skall vinnas, har jag framställt detta yrkande. Jag yrkar således, att beloppet måtte sättas till 1,000 kronor.

Herr Nyström: Herr vice talman! Jag skall tillåta mig att på de grunder, som finnas angifna i min motion, yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Hammarlund: Den princip, som herr Nils Nilsson förfäktar i sin reservation, är efter min mening alldeles riktig. Riksdagen bör i regeln ställa det så, att den icke har tjänstemän, som den behöfver pensionera. Nu har emellertid herr Nilsson själf öfvergifvit denna princip, då han yrkat på en pension af 1,000 kronor, och när man detta gör, så tycker jag, att man lika väl kan ställa sig på utskottets ståndpunkt och bevilja det af detta föreslagna beloppet af 1,500 kronor, som väl i allt fall icke kan anses vara för högt. Att Riksdagen nu behöfver bevilja en pension, det är Riksdagens eget fel, ty då de kommitterade, som ha hand om tillsättningen af kansliet, hafva låtit denne tjänsteman år efter år stanna kvar under en så lång tid, kan man nu icke utan vidare köra bort honom. Det är härtill man bör taga hänsyn, och därför bör man bevilja denna pension.

På samma gång, som jag nämner detta vill jag emellertid uttala den förhoppningen, att sådana fall icke vidare skola ifrågakomma, utan att kommitterade, såsom jag nämnde, då det var fråga om Conny Burman, skola tillse, att notarier och kanslisters i Riksdagen icke få stanna kvar så länge, att pension för dem kan komma i fråga.

I nu föreliggande fall anser jag emellertid, att humanitetsskäl tala för pensionens beviljande och att den sättes till det af utskottet föreslagna beloppet.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Med herr Hammarlund förenade sig herrar *von Schéele* och *Höjer*.

Herr Nilsson i Skärhus: Då det framgår af det anförda, att jag icke får något understöd för det yrkande, som jag gjorde, ber jag att få vidhålla den principiella ståndpunkten och helt och hållet yrka afslag på såväl utskottets hemställan som motionen.

Herr Sjö: Herr vice talman, mina herrar! Ja, det skulle bli den första pension, som beviljades någon tjänsteman i Riksdagen, icke annat än jag vet. Det är väl sant, att det beviljats pension till en vaktmästare, men jag vet icke, att det beviljats till någon tjänsteman. Och det skulle vara underligt, om vi nu skulle göra detta, då det blott för några år sedan var fråga om att bevilja pension åt en tjänsteman, nämligen sekreteraren i statsutskottet, men detta afslogs vid gemensam votering. Och nu kommer det igen en dylik fråga, och det skulle då vara underligt, om vi skulle bevilja denna pension, då vi afslagit den förra. Man brukar gärna vilja hafva utredning för icke endast pensioners gifvande, utan äfven för löners gifvande, men här finns ingen utredning om hvad som skulle berättiga beviljandet af denna pension. Man borde väl åtminstone hafva haft prästbetyg och intyg från vederbörande pastor i den

Angående pension åt förste notarien C. N. Sandström.
(Forts.)

*Angående
pension åt
förste nota-
rien C. N.
Sandström.*

(Forts.)

församling, där han, personen i fråga, lefver och rör sig. Man hade äfven bort veta, om han icke haft någon annan tjänstebefattning än att han här tjänstgjort såsom kanslist under fyra månader om året, om det också är under 40 à 50 år. Om man pensionerar tjänstemän, låt vara i Riksdagen, som ligga oss så nära, bör man dock väl betänka, att vi äro här endast fyra månader om året, och sammanräknar man detta under 50 år, blir det icke längre tjänstetid än 16 eller 17 år. Den aflöning, som den ifrågasatta personen skulle hafva fått uppbära enligt motionärens framställning i sin motion, utgör 2,200 kronor, och då kan man väl tänka sig, att det skulle vara bra betaldt för de dagar, som han varit här, och då har man väl rätt att antaga, att han haft åtminstone 4,400 kronor för de öfriga åtta månaderna. Det blir ganska afsevärdt, ej mindre än 6,600 kronor efter motionärens uppgifter, eller, såsom utskottet nu tagit reda på, 6,300 kronor, om han har 2,100 kronor för hvarje riksdag. Jag kan då endast ställa mig på den sida, som herr Nils Nilsson i Skärhus gjorde, på de skäl, som anfördes, då den ifrågavarande pensionen för tre år sedan afslogs.

Jag yrkar afslag på den gjorda hemställan.

Herr *Anderson* i Hasselbol instämde häruti.

Herr *Nyström*: Den jämförelse, som den ärade statsutskottsledamoten nyss gjorde, är icke fullt tillämplig på nu ifrågavarande fall. För tre år sedan begärdes visserligen pension för en af Riksdagens tjänstemän, men därmed förhöll det sig så, att denne tjänsteman ännu icke var så gammal, att han genast kunde få pension, utan pensionen skulle utgå först efter en längre tids förlopp. I föreliggande fall däremot är det fråga om en tjänsteman, som redan uppnått hög ålder och dessutom lider af sjuklighet, så att det för honom är omöjligt att längre fortsätta sin tjänstgöring inom Riksdagen.

Jag erkänner villigt, att det kan råda en viss tveksamhet, huruvida man bör bevilja pension åt Riksdagens tjänstemän. I föreliggande fall är emellertid tjänstgöringstiden så lång, att, om en sådan tjänstgöringstid förekommit hos en enskild arbetsgifvare eller en familj, man med rätta skulle hafva allvarligt förebrått arbetsgifvaren eller familjen, ifall en arbetare, som så länge tjänstgjort, blifvit utstött på gatan utan något som helst understöd.

Jag tror icke, att Riksdagen kommer att få tillfälle att i framtiden diskutera dylika pensionsfrågor på grund däraf, att de, som hafva att tillsätta Riksdagens tjänstemän, numera icke gärna återvälja tjänstemän af så hög ålder, att pension för dem kan ifrågakomma. Herr *Hammarlund* har redan vid ett föregående tillfälle i dag framhållit denna princip, och jag är öfvertygad därom, att denna praxis kommer att blifva ytterligare stadfäst. Med anledning af hvad den ärade utskottsledamoten vidare yttrade därom,

att tjänstgöringen i själfva verket icke varit så lång, om man nämligen summerar ihop de fyra månader om året, under hvilka Riksdagen är samlad, och förvandlar dem till år, samt därom, att arfvodet för år, beräknadt efter hvad han uppburit för dessa fyra månader, skulle blifva ganska högt, vill jag säga, att denne tjänsteman i själfva verket icke haft några nämnvärda andra inkomster än sitt arfvode ifrån Riksdagens Andra Kammare. Och att han nu icke kan få några inkomster från annat håll, ligger i sakens natur, dels på grund af hans ålder och dels på grund af hans sjuklighet. I billighetens namn ber jag därför kammaren att icke säga nej till denna ganska anspråkslösa begäran, sådan den af utskottet blifvit formulerad, och jag ber därför, herr vice talman, att få vidhålla mitt yrkande om bifall till utskottets hemställan.

Angående pension åt förste notarien C. N. Sandström.
(Forts.)

Öfverläggningen var härmed slutad. I öfverenstämmelse med de därunder gjorda yrkandena gaf herr vice talmannen proposition dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på afslag å såväl berörda hemställan som den i ämnet väckta motionen; och fann herr vice talmannen det förstnämnda yrkandet vara med öfvervägande ja godkänt. Herr Nilsson i Skärhus begärde likväl votering, och blef i följd häraf nu uppsatt, justerad och anslagen en voteringsproposition, så lydande:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i 45:e punkten af utskottets förevarande utlåtande n:o 11, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren afslagit utskottets berörda hemställan och den i ämnet väckta motionen.

Omröstningen utvisade 159 ja mot 44 nej, hvadan således utskottets hemställan blifvit af kammaren bifallen.

Punkterna 46—48.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 49, angående pensioneringen af indelt manskap.

Uti punkten 33 af tionde hufvudtiteln hade Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen medgifva, att indelt manskap, som afskedades efter minst 25 års tjänstetid, måtte åtnjuta underhåll från Vadstena krigs-

Angående pensioneringen af indelt manskap.

Angående
pensionerin-
gen af indelt
manskap.

(Forts.)

manshuskassa med 36 kronor årligen, samt å extra stat för år 1906 anvisa 50,000 kronor med benämning »för tidigare pensionering af afskedadt indelt manskap», att tilldelas krigsmanshuskassan.

I samband med punkt 33 hade utskottet förehäft till behandling två inom Andra Kamraren väckta, till utskottet remitterade motioner, däruti hemställts

dels uti motionen n:o 34 af herr *C. F. Vahlquist*, att Riksdagen ville besluta att i skrifvelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t täcktes vidtaga sådana åtgärder, att nu kvarstående indelt manskap måtte redan efter uppnådda 20 tjänstår kunna erhålla afsked med anmälan till underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa, på expektans, så snart den afskedade uppnått en ålder af 50 år och 30 år från hans antagande i tjänst förfutit,

dels ock uti motionen n:o 133 af herr *D. Holmgren*, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag dels till förbättrad pensionering af det indelta manskapet vid armén, dels ock till förhöjning i de gratialer och ålderdomsunderstöd, som enligt nu tillämpade grunder utginge till redan afskedadt manskap, och i samband därmed utreda, hvad utöfver för sådant ändamål redan befintliga tillgångar, i såväl de under statskontorets som under de olika regementsförvaltningarnas vård stående kassor och fonder, kräfdes af statsmedel för en dylik förbättrad pensionerings fullständiga genomförande.

Utskottet hemställde

a) att Riksdagen måtte, med anledning af Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, medgifva, att indelt manskap, som afskedades efter minst 25 års tjänstetid, finge åtnjuta underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa med 36 kronor årligen, samt, för pensionering af dylikt manskap med en tjänsteålder vid afskedet af 25—30 år, å extra stat för år 1906 anvisa ett förslagsanslag å 50,000 kronor med benämning »för tidigare pensionering af afskedadt indelt manskap», att tilldelas krigsmanshuskassan;

b) att Riksdagen måtte afslå herr Vahlquists nu ifrågavarande motion; samt

c) att ej heller herr Holmgrens förevarande motion måtte vinna Riksdagens bifall.

Efter föredragning af utskottets hemställan, lämnades på begäran ordet till

Herr Vahlquist: Herr talman, mina herrar! Såsom herrarne torde erinra sig, väckte jag vid förra årets riksdag en motion i syfte att kvarstående indelt manskap skulle berättigas till tidigare underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa än nu är förhållandet. De skulle sålunda efter 25 fulla tjänstår vara berättigade till fullt

underhåll och efter 20 år till underhåll på s. k. expektans. Statsutskottet tillstyrkte och Riksdagen biföll denna min första hemställan, och följderna af Riksdagens bifall till utskottets hemställan och min motion i första delen är den, att vi nu hafva att bifalla eller afslå den uti den föredragna punkten mom. a) gjorda hemställan.

Angående pensioneringen af indelt manskap.

(Forts.)

Beträffande åter den andra delen, nämligen att indelt stamanskap skulle blifva berättigadt till underhåll på expektans efter 20 tjänstår och fyllda 50 år samt efter det att 30 år förgått från anställningsdagen, så anförde utskottet förra året, att utskottet icke kunde gå med på denna hemställan af det skäl, att det antagligen skulle medföra en hastigare afgang af det indelta manskapet än som vore lämplig under den nuvarande första öfvergångsperioden. Något annat skäl anförde utskottet icke.

Nu har jag tagit mig friheten att uti motionen n:o 34 vid innevarande års riksdag hemställa, att den andra delen af min motion, som förra året afslogs, måtte i år bifallas, och jag har, såsom herrarne finner, sökt uti motionen bemöta den af utskottet förra året gjorda invändningen. Emellertid har utskottet detta oaktadt icke kunnat vara med om min hemställan, och såsom skäl därför anför nu utskottet, att utskottet anser någon tids erfarenhet beträffande verkningarna af ett bifall säll Kungl. Maj:ts vid denna riksdag gjorda framställning i ämnet böra afvaktas, innan åtgärder vidtagas för ytterligare förändring uti villkoren för åtnjutande af understöd från omförmälda kassa, och har utskottet på grund häraf funnit ifrågasvarande motion nu icke böra af Riksdagen bifallas. Således har utskottet anför ett ytterligare skäl, som i följd icke framhölls.

Om vi nu gifva akt på hvilket resultat det beslut, som vi förra året fattade, medfört, så finna vi, att Kungl. Maj:t hos Riksdagen hemställt om beviljande af ett anslag å 50,000 kronor. Det är således icke någon afsevärd summa, hvartill Riksdagens beslut sistlidet är ledd, då vi tänka på den stora kår, som det här gäller. Huru stort det belopp möjligen skulle blifva, om min motion nu bifölles, vågar jag icke på rak arm afgöra, men jag är förvissad om att beloppet icke skulle blifva synnerligen stort. Jag har redan i min motion framhållit, att det af utskottet i följd anförda skäl snarare skulle leda till motsatsen af hvad utskottet ansåg, eller att dessa indelta stamsoldater snarare skulle komma att tjäna kvar längre, om de hade utsikt på gamla dagar att få detta lilla understöd, hvilket skulle blifva fallet, om deras tjänstgöringstid något afknappades. Jag tror således, att utskottets farhåga snarare skulle upphävas än blifva en verklighet. Det är alldeles klart, att, när en stamsoldat kommer till 40 år, hvilket ungefär är den ålder, vid hvilken han intjänat sina 20 tjänstår, han icke är fullt lämplig särskildt för fälttjänst. Han kan möjligen göra någon tjänst inom lägret, men han kan icke göra den nytta för försvaret, som han är afsedd att göra. Då han således känner på sig, att han efter denna

Angående
pensioner-
ingen af indelt
manskap.
(Forts.)

tjänstetid icke kan fullgöra sitt värf, anser han själf, att han icke bör kvarstå, utan tager afsked äfven med risk att förlora det lilla understöd på ålderdomen, hvilket han, då han ingick i tjänst, hade utsikt att få. Detta har gjort, att en hel del soldater måst tidigare lämna sin tjänst än de vid anställningen tänkt sig.

Jag sade nyss, att jag icke visste, till hvilket belopp den i min motion ifrågasatta åtgärden skulle leda, men uti statsrådsprotokollet, då det gäller det åskade, af statsutskottet tillstyrkta anslag af 50,000 kronor, yttrar departementschefen, att han anser dessa nu begärda 50,000 kronor sannolikt icke behöfva tagas i anspråk i sin helhet, och anför vidare, att framdeles icke något behof torde förefinnas af något extra anslag härför. Jag tror äfven, att förhållandet skulle blifva detsamma, om min motion i år, d. v. s. senare delen af min motion förlidet år, bifölles.

Det har i dag användts ett yttrande, att medan gräset växer, dör kon, och på samma sätt kan man säga nu beträffande denna fråga. Indelningsverket har upphört och dessa gamla stamsoldater försvinna så småningom. Skall man åstadkomma någon hjälp åt dessa, som känna sig oförmögna att tjäna så länge, att de uppnå 25 tjänstår, så borde Riksdagen redan nu vidtaga den åtgärd, som föreslagits. Jag tror därför, att Riksdagen skulle handla rättvist mot dessa nu ifrågavarande soldater, hvilka kanske icke äro så få, genom att förskaffa dem ett litet understöd på ålderdomen, af hvilket de efter 20 tjänstår, såvidt jag kan förstå, gjort sig förtjänta. Det är icke meningen, att de skulle erhålla detta understöd, förrän de uppnått 50 år, och därför tror jag, att det belopp, som Riksdagen möjligen skulle behöfva anvisa, icke blir så synnerligen stort, ty det är endast en förkortning af tjänståren, men icke i lefnadsåldern.

På grund af de utaf mig nu anförda skäl hemställer jag, att Andra Kammaren behagade bifalla motionen och afslå utskottets hemställan.

Häruti instämde herrar *Hedin, Andersson* i Löfhult och *Natt och Dag*.

Sedan herr talmannen nu återtagit ledningen af kammarens förhandlingar, yttrade:

Herr Holmgren: Herr talman! Som kammaren är i tillfälle att inhämta af det föreliggande utlåtandet, har jag tillåtit mig att vid denna riksdag väcka motion därom, »att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag, dels till förbättrad pensionering af det indelta manskapet vid armén, dels ock till förhöjning i de gratialer och ålderdomsunderstöd, som enligt nu tillämpade grunder utgå till redan afskedadt manskap.»

De skäl, som jag i min motion anført för denna min begäran, äro: för det första naturligtvis det, att dessa gratialer nu utgå i så ytterst små portioner, att man egentligen icke kan tala om, att de utgöra pensioner. Om man tänker på, att en gratialist, som tjänat i 30 år och däröfver, åtnjuter 24 kronor årligen i pension, till dess han fyllt 72 år, så måste man medgifva, att dessa 6 öre om dagen icke ens räcka till en kaka bröd.

Angående pensionering af indelt manskap.
(Forts.)

Det andra skälet, som jag vågat anföra för motionen, är, att Riksdagen och särskildt Riksdagens Andra Kammare oafbrutet yrkat, att dessa pensioner för indelta soldater, sedan de afgått från tjänsten, måtte förhöjas. Och det yttras i Riksdagens skrivelse, »att dessa pensioner till sitt belopp voro ganska obetydliga och kunde först för till hög ålder komma soldater uppgå till någon afsevärd summa.» Detta har Riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t uttalat.

Det tredje skälet, som jag icke nämnt, emedan jag var öfvertygad om, att det är känt af statsutskottets ledamöter och af hvarje riksdagsman, var det, att till förfogande för dessa pensioner eller gratialer till f. d. indelta soldater finnas tillgängliga icke obetydliga medel. Vadstena krigsmanshuskassa utgjorde vid 1902 års slut 4,419,622 kronor 91 öre. Invalidhusfonden, som delvis kan användas till samma ändamål, utgjorde 3,002,936 kronor 43 öre och beväringmanskapets invalid- och pensionsfond 1,892,870 kronor 33 öre. Således tillsammans nära 10 miljoner. Under sådana förhållanden och då det ju, mina herrar, är alldeles ostridigt, att indelningsverket nu är afskrifvet, och när således inom några tiotal år man kan räkna dessa gratialister med tvåsiffriga tal, är det märkvärdigt, att man kan låta det fortgå under de återstående åren på det sättet, att man sätter dessa gamla veteraner på svältkur, under det att staten lägger hand på dessa miljoner, som äro afsedda till pensioner eller gratialer åt dessa indelta soldater, sedan de lämnat tjänsten.

När dessa fakta föreligga, kunde man hafva väntat, att statsutskottet hade lämnat ett villigt öra åt min motion. Men hvad ser man? Statsutskottets kläm lyder så: »att ej heller herr Holmgrens förevarande motion må vinna Riksdagens bifall».

Då frågar jag mig naturligtvis: huru har statsutskottet motiverat detta afstyrkande af min motion? Och då läser jag öfverst på sid. 121: »På enahanda skäl och i betraktande af den kortvariga årliga tjänstgöring, som åligger det indelta manskapet, synes ej heller herr Holmgrens ofvanberörda motion kunna tillstyrkas.»

Men är detta verkligen statsutskottets mening? Det är väl icke möjligt, att det är svaret på min motion eller min fråga. De hafva naturligtvis tjänat, dessa indelta soldater, den tid på året, som de varit tvungna att tjäna, och jag frågar: när militärernas pensioner beviljades till sina belopp och dessa fastslogos, använde man detta motiv *då* för att nedsätta deras pensioner till det minsta möjliga? Men militärernas tjänstetid var ju äfven förr mycket kort? Soldaten värfvas eller indelas och nödgas tjäna den tid, som

Angående
pensionering-
gen af indelt
manskap.
(Forts.)

han blir befald. Den omständigheten således, att den årliga tjänstgöringen är kortvarig, inverkar väl icke på den frågan, om dessa indelta soldater, sedan de lämnat tjänsten, må komma i åtnjutande af någon rimlig pension eller gratial? Det är således enligt mitt förmenande omöjligt att i denna motivering se något sammanhang med min motion; och jag kan icke förstå hvad statsutskottet i detta fall menat, då utskottet säger:

»På enahanda skäl etc. — Detsamma, som anförts mot doktor Vahlquists motion? Men denna motion handlar ju om en helt annan sak. Den handlar ju om att sätta i bättre ställning de gratialister, som icke tjänat ut sin ordinarie tid, sina 30 år. Men jag har icke talat om dessa, utan om att gifva dem större pension eller gratial, som tjänat i 30 år eller däröfver. Och herrarna kunna väl inse konsekvenserna af eller det rent af sårande i den omständigheten, att Riksdagen beviljar åt dem, som afgått efter 1901, 36 kronor, under det att de, som afgingo dagen förut, innan härordningen antogs, sedan de tjänat i 30 år, icke få mera än 24 kronor. Och nu är Riksdagen på väg att besluta om att sätta dem, som tjänat i 20 år, i en bättre ställning. Om de t. ex. äro 50 år eller därunder gamla, så få de 36 kronor; men de förut afskedade, som tjänat 30 år och äro 70 år gamla, få icke mer än 24 kronor. Huru kan detta vara öfverensstämmande med rättvisa och billighet? Jag tror icke någon i denna kammare kan vitsorda ett sådant förfaringssätt. Det är en i ögonen fallande orättvisa och obillighet mot den stora mängden af gratialister, som tjänat i 30 år och däröfver, att ställa dem i en sämre ställning än dem, som tjänat blott i 25 år eller, som det nu föreslås, i 20 år.

Det är ju så, att i samma mån som en människa blir äldre — ty att man är ung är ett fel, som hjälpes med åren — behöfver hon litet större understöd, och det vore väl icke så orimligt, om dessa gratialister, dessa veteraner, skulle kunna på ålderdomens dagar få något mera än 24 kronor. Icke har staten gjort någon uppoffring för dessa, då det finnes så stora summor tillgängliga för dessa krigsmäns pensionering. Att staten nu skulle vilja låta dem dö — och de döde klaga icke längre — samt taga dessa miljoner och använda dem för andra ändamål än det, hvartill de äro afsedda, det öfverensstämmer icke enligt mitt förmenande med billighet och rättvisa.

På grund af hvad jag nu i korthet anført, och då jag icke kan finna, att det allra ringaste skäl för afslag blifvit anfördt från utskottets sida, tillåter jag mig, herr talman, att yrka afslag å utskottets afstyrkande hemställan samt bifall till min i ämnet väckta motion.

Herr Petersson i Påboda: Herr talman! Blott några få ord. Den förste talaren och motionären herr Vahlquist har omnämnt — hvarom också utskottets betänkande upplyser — att Riksdagen förra året antog en af honom då väckt motion delvis och med anledning

däraf skref till Kungl. Maj:t med begäran om vidtagande af sådana åtgärder, att kvarstående indelt manskap måtte blifva berättigadt till underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa efter 25 tjänstår i stället för 30 tjänstår. Denna Riksdagens skrivelse har nu föranledt Kungl. Maj:t att inkomma med en proposition, med begäran om ett anslag af 50,000 kronor för att fylla hvad som möjligen kunde behövas för en sådan tidigare pensionering af det indelta manskapet, och denna framställning har af statsutskottet tillstyrkts. Nu har herr Vahlquist i år förnyat sitt yrkande i den andra delen och begär, att äfven de, som tjänstgjort blott 20 år, skulle kunna erhålla afsked med rätt till pension efter en uppnådd ålder af 50 år, och sedan 30 år från antagandet i tjänsten förflutit. Emellertid har hvarken herr Vahlquist eller någon annan kunnat påvisa, hvilken inverkan detta kan komma att få på afgangens af dessa stamanställda. Men det torde icke vara alldeles utan betydelse, huru därmed kan komma att förhålla sig. Jag anser, att det skäl, som statsutskottet anfört, nämligen att man bör afvakta resultatet af ett bifall till Kungl. Maj:ts nu gjorda framställning i ämnet, innan man går vidare på denna väg, är ett talande skäl, och därför skall jag med afseende å herr Vahlquists motion be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Angående pensioneringen af indelt manskap.
(Forts.)

Hvad sedan herr Holmgren beträffar, är hans yrkande af längre gående beskaffenhet, då det afser äfven dem, som för länge sedan lämnat tjänsten, redan fått afsked. Men de skola väl fortfarande vara i lifvet, förmodar jag. Jag skall icke inlåta mig på att bemöta, hvad han nu yttrat, utan inskränker mig att yrka bifall till utskottets hemställan äfven i denna punkt.

Herr Holmgren: Med anledning af den siste ärade talarens och statsutskottsledamotens yttrande vill jag blott nämna, att min motion icke afser någonting annat än pensionering af *levande* personer. Jag har icke ifrågasatt, att de *döda* skulle hafva pension. De döda behöfva ju uppenbarligen inga gratialer. För öfrigt fasthåller jag vid mitt yrkande om afslag å utskottets hemställan och bifall till min motion.

Herr Branting: Jag måste bekänna, att jag icke är hemma i denna sak, och därför var det med stort intresse, som jag hörde, att en ledamot af statsutskottet tog ordet för att bemöta den framställning, som gafs af herr Holmgren. Om dennes framställning är riktig och icke lider af något grundfel, synes motionären afse, att man skall söka åstadkomma, att af redan tillgängliga medel, och ganska stora medel, dessa gratialister under nu pågående öfvergångstid måtte erhålla icke såsom för närvarande 24 kronor, utan 36 kronor om året. Detta är en så billig och så liten begäran, att det förefaller mig nästan orimligt att kunna afslå densamma. Det är ju möjligt, att det finnes några skäl bakom; men så länge vi icke fått

Angående pensionering af indelt manskap.

(Forts.)

höra dem af statsutskottet, hvarken i dess utlåtande eller från någon dess ledamot, nödgas jag för min del yrka bifall till herr Holmgrens framställning.

Med herr Branting förenade sig herrar *Svensson* i Skyllberg, *Lindhagen*, *Lindgren* i Örebro, *Forssell*, *Ström* i Transtrand, *Matsson*, *Thorsson*, *Johansson* i Öija och *Wavrinsky* i Stockholm.

Herr Ericsson i Ofvanmyra: Herr talman, mina herrar! Äfven jag skall be att få yrka bifall till herr Holmgrens motion. För några år sedan hade jag en motion, där jag yrkade detsamma som han, och denna motion blef till en del bifallen, då Riksdagen fördubblade den dåvarande pensioneringen. Men den, som något litet vill sätta sig in i dessa soldaters förhållanden, måste erkänna, att detta belopp är alltför litet, samt att — hvad värre är — det skett en orättvisa i så måtto, att en del för närvarande åtnjuta den högre pensionen, under det att de äldre och mera behöfvande hafva den lägre. Jag tror således, att undersökningen eller utredningen bör utsträckas därhän, att man får utrönt, huruvida icke staten kan bevilja äfven dessa äldre soldater en högre pension, och därför skall äfven jag be att få yrka bifall till herr Holmgrens motion.

I det anförande instämde herrar friherre *De Geer*, *Nyström*, *Sandin*, *Johnsson* i Bollnäs, *Höök*, *Nordström* i Höglunda, *Berggren*, *Magnusson* i Salstad, *Johansson* i Stora Mellby, *Burman*, *Hansson*, *Mallmin*, *Pettersson* i Tjärsta, *Dahlgren*, *Ericsson* i Ahlberga, *Höjer*, *Gustafsson* i Mjölby, *Eriksson* i Lindehult och *Zimdahl*.

Herr Vahlquist: Ja, jag kan naturligtvis icke annat än instämma i yrkandet på bifall till herr Holmgrens motion. Men jag anser, att det vore en komplettering af hans motion, om kammaren ville antaga äfven min. Ty man har icke vunnit målet i dess helhet, om man icke också bifaller min motion. Jag säger ännu en gång, att det är många af dessa 40-åringar, ja, 43- och till och med 44-åringar — som kunna hafva ända till nära 24 tjänstår — som måste afgå på grund af de skäl, jag förut framhållit. De känna sig helt enkelt oförmögna att fullgöra sin tjänst och vilja icke gå och göra ringa eller ingen nytta. Om man vill nå målet i dess helhet, torde alltså såväl min som herr Holmgrens motion böra antagas. Jag ber därför fortfarande att få yrka bifall till min motion.

Herr Ericsson i Vallsta: Jag vill gifva till känna, att äfven jag instämmer med herr Holmgren och önskar en sådan utredning, som han föreslår i sin motion. För dem af det indelta manskapet, som ännu stå i tjänst eller fått afsked under allra sista tiden, hafva ju åtskilliga förbättringar inträdt i afseende å pensioneringen. Men

de, som afskedats förut, hafva mycket små pensioner. Dessa gamla soldater hafva uttryckt sina stora bekymmer och sagt, att de icke kunna inse, hvarför de skola hafva så litet, då de, som afgått senare, få mera. Jag ber således att få yrka bifall till herr Holmgrens motion.

Angående pensioneringen af indelt manskap.
(Forts.)

Herr Persson i Stallerhult: Herr talman! Då denna fråga förelåg till förberedande behandling inom afdelningen, uttalade jag där som min uppfattning, att det icke skulle behövas något statsanslag för genomförandet af det af Kungl. Maj:t här framlagda förslaget om sådan ändring af stamanställdes pensionering, att den för pensionsrätts erhållande föreskrifna tjänstetiden måtte förkortas med fem år, från 30 år till 25. Utskottet har emellertid tillstyrkt det af Kungl. Maj:t för detta ändamål begärda anslaget å 50,000 kronor. Jag har dock icke frångått min först uttalade uppfattning — det är ju möjligt, att den icke är riktig — att den kassa, hvarifrån dessa pensioner för närvarande utgå, har så stora tillgångar, att den borde kunna bestrida utgifterna för den här föreslagna ökningen af ifrågavarande pensioner, för hvilken kostnaderna enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle uppgå till 50,000 kronor. Denna kassa borde så mycket lättare kunna uppfylla dessa förbindelser gentemot det indelta manskapet, som detta undan för undan går bort och någon rekrytering af detsamma icke längre ifrågakommer. Om några tiotal år komma således icke längre några dylika pensioner alls att utgå, och hela denna pensionsfråga är då försvunnen.

Vederbörande ha emellertid icke varit af samma mening som jag i detta fall, ty Kungl. Maj:t har icke vågat tillstyrka tidigare pensionering af det indelta manskapet utan att därför erforderliga medel blefve beviljade, och statsutskottet har hemställt om bifall till Kungl. Maj:ts framställning i sådant syfte. Det lärer väl då under sådana förhållanden ej vara möjligt att ha någon förhoppning om, att ifrågavarande kassa skall kunna lämna tillgång till förverkligandet af de förslag, som de båda motionärerna här framställt.

Herr Vahlquists förslag skulle sätta blifvande pensionärer på expektans under fem år. Om dessa soldater skulle erhålla pensionsrätt vid uppnådda 40 lefnadsår och efter en tjänstetid af 20 år, skulle detta ha till följd, att det skulle blifva ett mera allmänt afskedstagande af dessa än hvad för närvarande med nu gällande pensionsbestämmelser är fallet, då de nämligen måste tjäna 25 år för att blifva pensionsberättigade. Jag hemställer till kammaren, om den vill våga sig på ett beslut, som har en dylik påföljd.

1901 års härordning grundar sig därpå, att af det indelta manskapet skola 30 procent afgå under den första öfvergångsperioden. För den händelse, att denna afgång skulle blifva större än 30 procent, begärde eller åtminstone antydde Kungl. Maj:t år 1901, att vederbörande rust- och rotehållare skulle vara skyldiga att rekrytera i så stor omfattning, att icke dessa 30 procent komme att öfver-

Angående
pensionerin-
gen af indelt
manskap.
(Forts.)

stigas. Riksdagen gick emellertid icke in på detta förslag, emedan Riksdagen ansåg, att det låge en orättvisa och en oegentlighet däri, att vissa rust- och rotehållare skulle ha kvar sina soldater under mycket längre tid än andra. I stället fick Kungl. Maj:t rätt att anställa ett motsvarande antal volontärer.

Hur har det nu gestaltat sig i detta afseende? Såsom vi funno vid behandlingen af fjärde hufvudtiteln, har det gått så, att redan nu är afgangen af det indelta manskapet uppe vid 30 procent och mycket därutöfver, och ännu är icke den första öfvergångsperioden slut. Men då så är förhållandet, bör man väl tänka sig för, innan man antager ett sådant förslag som det af herr Vahlquist här framställda, som skulle ha till följd en stegring i de stamanställdes afgang.

I 1901 års härordningsförslag uttalades vidare, vill jag minnas, att för den händelse man under den andra öfvergångsperioden ville påskynda afgangen af de återstående 70 procenten, borde man för vinnande af detta mål bevilja högre pensioner och låta pensionsåldern inträda tidigare. Den andra öfvergångsperioden börjar 1908—09, och vid den tiden kanske det icke finnes kvar mer än 50 procent eller knappast det af det indelta manskapet. Enligt min tanke böra vi vänta till dess, innan vi fatta något sådant beslut som att bifalla det af herr Vahlquist här väckta förslaget. Om vi *nu* antaga detta förslag, skulle resultatet blifva, att vi påskyndade afgangen af det indelta manskapet. Först 1908—09, då den nya härordningen och den allmänna värnplikten får sin fulla tillämpning, är tiden inne för att närmare tänka på, hvilka åtgärder man i detta afseende bör vidtaga.

Hvad herr Holmgrens motion beträffar, kan jag icke erinra mig, att ett ämne, likartadt med det, som i denna motion beröres, har varit före mer än enda gång under min riksdagstid. Det var då fråga om, att folkskollärare, som afgått, innan den högre pensionsrätten för folkskollärarne hade beslutats, skulle komma i åtnjutande af den högre pension, som då fastställdes. Denna framställning blef emellertid af Riksdagen afslagen. Det är omöjligt att börja på att tillämpa en sådan princip, ty gör man det på ett område, så måste man äfven genomföra samma princip på en hel del andra områden. I alla de fall, då nya löne- och pensionsstater fastställas af Riksdagen, skulle, om man gjorde något sådant, som herr Holmgren nu vill, de förutvarande pensionärerna på det område, som af de nya staterna berördes, kunna göra anspråk på att få komma i åtnjutande af de nya, bättre pensionsförmånerna. Det är således helt och hållet en principfråga, som det här gäller, då man vill höja pensionerna eller gratialerna för de soldater, som afgått ur tjänsten för en längre tid tillbaka. Alla lagar och förordningar skola ju tillämpas först från och med den dag, då de träda i kraft, och de få ju icke sträcka sina verkningar tillbaka i tiden. Låt vara, att det här föreligga ömmande omständigheter,

men det finnes lika ömmande omständigheter på andra områden. Man bör först af allt se till, att icke principerna brytas, ty sker det härvidlag, skulle det föra med sig stora utgifter. Det torde nog ingen betvifla. Den förändring i det indelta manskapets pensionering, som af Kungl. Maj:t här blifvit ifrågasatt, är ju beräknad att kosta 50,000 kronor, och då kan man lätt förstå, att den af herr Holmgren här önskade pensioneringen skulle komma att medföra en icke så obetydlig statsutgift. Jag anser icke nu rätta tiden vara inne att skriva till Kungl. Maj:t i denna fråga, utan jag tror det vara rättast att afvakta åren 1908 och 1909 och se, hur det då ställer sig i förevarande afseende.

Angående pensioneringen af indelt manskap.
(Forts.)

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till statsutskottets hemställan i den nu föredragna punkten.

Herr Andersson i Helgesta: Jag vill icke klandra statsutskottet för dess beslut i denna fråga, ty jag tror, att utskottet handlat efter bästa öfvertygelse, men för min del kan jag icke godkänna den uppfattning, som utskottet här gjort gällande. Här, mo någonsin, kan man tala om ömmande omständigheter. Dessa gamla soldater, som tagit afsked för lång tid tillbaka, ha icke mera i pension än 24 kronor och kanske ännu mindre, och på detta skola de lefva. När det varit fråga om pensioner åt andra här i dag, har man framhållit dessas förtjänster och hvad de uträttat och hur de gjort sig förtjänta. Men jag vill fråga herrarne, om icke också dessa soldater, hvilka det här gäller, gjort sig förtjänta af att få en liten högre ersättning, ett dyrtidstillägg, om jag så får säga. De ha fyllt sin plikt med heder, och det skulle här blifva liksom en liten minnesvård upprest öfver dessa gamla aktade män, som på ett så troget och af alla erkändt sätt gagnat och tjänat fosterlandet. Jag medgifver, att det nog kan vara riktigt, som den siste talaren sade, nämligen att det här gäller en principfråga, men jag känner mig i alla fall böjd för att höja pensionen för de gamla, afskedade soldaterna, så att den blir lika för alla eller 36 kronor.

Jag skall därför, herr talman, be att få yrka bifall till herr Holmgrens motion.

Herr Holmgren: Med anledning af hvad min högt ärade vän här på ryggen, ledamoten af statsutskottet, nyss anförde, vill jag fästa uppmärksamheten på, att han alldeles misstog sig i sin jämförelse. Han sade, att det här gällde en principfråga, och att det vore en principiell bock, man skulle begå, ifall man antog min motion. Det är ett fullständigt misstag af herr C. Persson. Det finnes icke något förhållande mellan skollärarnes pensioner och understödet till ifrågavarande gratialister. Ty skollärarne hade ett visst lönebelopp och betalade för detta en viss afgift till skollärarnes pensionskassa. Men här är det alls icke fråga om något sådant. Här är det fråga om, att det finns en kassa, som skall användas

*Angående
pensionerin-
gen af indelt
manskap.
(Forts.)*

till gratialer till uttjänta soldater, och då kan väl enhvar af herrarne inse, att det är orimligt, att de, som afgått efter 1901, sedan de tjänat i 30 år, få 36 kronor om året, under det att de, som afgått före denna tid efter att hafva tjänat i 32 eller 33 år, skola få nöja sig med 24 kronor om året. Det finns, som sagdt, icke någon jämförelse i detta fall med folkskollärarnes pensionering. Jag ber således att fortfarande få yrka bifall till min motion. Jag vill blott tillägga följande. Det är uppenbart, att för hvarje dag, som går, leden glesna bland dessa gamla gratialister. Inom 10 år eller så hafva de kanske alla gått dit, där de icke längre behöfva några gratialer ur Vadstena krigsmanshuskassa, och därför kommer staten icke att behöfva släppa till ett enda öre. Det är icke riktigt, hvad herr Carl Persson sade, att det skulle blifva en påkänning på statskassan. För hvarje dag minskas antalet af dessa gratialister, och därför behöfver det icke föranleda någon utgift för staten, om min motion antages.

Herr Vahlquist: Herr Carl Persson i Stallerhult framhöll, att ett bifall till min motion skulle föranleda en ökad afgang af det indelta manskapet vid armén. I min motion påvisar jag emellertid, att ett motsatt förhållande skulle komma att äga rum. Det är nämligen så, att den indelta soldaten redan nu har rätt att för bättre utkomst skull afgå från sin tjänst, om han har rust- eller rotehållarens frisedel. Jag har i min motion nämnt, att intet hinder lägges i vägen för soldaten att erhålla dylik frisedel. Inom den fördelning, som jag tillhör, tillämpas detta så, att indelt soldat, som fyllt 32 år och har frisedel från rust- eller rotehållaren, aldrig nekas afsked. Visste emellertid en sådan karl, att om han stannade kvar i tjänsten ytterligare några år, tills hans blefve 40 år och således hade sina 20 tjänstår, han då skulle blifva berättigad till underhåll, skulle han helt naturligt i många fall stå kvar i tjänsten. Och på det sättet skulle många sådana stanna kvar, tills de finge 20 tjänstår, som nu afgå tidigare, emedan de veta, att äfven om de tjäna några år till, ha de ingenting för det och blifva dessutom för gamla för att kunna söka sig utkomst på annat håll. Nu måste de ha tjänat i 25 år för att blifva berättigade till underhåll, men enligt hvad jag föreslagit, skulle deras underhållsrätt inträda redan efter 20 tjänsteår. Jag tror för min del, att ett beslut i den riktning, som jag förordat, skulle bidraga till att kvarhålla en hel del af det indelta manskapet längre, än hvad som för närvarande är möjligt på grund af den höga fordran på tjänsteålder, som nu är gällande. Jag anser mig hafva till alla delar bemött hvad statsutskottet i detta afseende anförde förra året.

Jag vidhåller mitt yrkande om bifall till min motion.

Herr Persson i Stallerhult: Jag kan för min del icke finna annat, än att ett bifall till herr Vahlquists förslag skulle medföra

en ökad afgang af det indelta manskapet vid armén i stället för att, som herr Vahlquist anser, minska densamma. Det är emellertid fråga om, huruvida vårt försvar verkligen tål vid en starkare afgang af det indelta manskapet än den som hittills ägt rum. Enligt herr Vahlquists förslag skulle de indelta soldaterna blifva pensionsberättigade efter 20 tjänstår, enligt nu gällande bestämmelser måste de kvarstå i armén ytterligare 5 tjänstår för att kunna få pension. Det är då helt naturligt, synes det mig, att ett bifall till herr Vahlquists förslag skulle ha till följd, att afgången af det indelta manskapet skulle blifva större än hvad den för närvarande är.

Hvad beträffar herr Holmgrens yttrande, att det icke skulle behövas några statsmedel för den af honom påyrkade förbättringen i de indelta soldaternas pensionering, vill jag endast påpeka, hvad han själf säger i klämman till sin motion. Han föreslår nämligen där, att Kungl. Maj:t måtte låta utreda, hvad utöfver för ändamålet redan nu befintliga tillgångar »krüfves af statsmedel för en dylik förbättrad pensionerings fullständiga genomförande». Herr Holmgren hade således en annan tanke, när han skref sin motion, än hvad han nu har. För resten kunna vi förstå, hvilka betydande anslag, det skulle erfordras för att genomföra herr Holmgrens förslag, då Kungl. Maj:t endast för den nu ifrågasatta förändringen i afseende å pensionsåldern beräknar en ökad kostnad af 50,000 kronor.

Herr Vahlquist: Om det verkligen förhölle sig så, som herr Carl Persson sagt, skulle nog ett bifall till min motion kunna leda till det resultat, som han nämnde, men nu förhåller det sig så, att alla afskedade soldater få icke samma underhåll, utan de, som tjänat i 30 år, komma i en högre underhållsklass än de, som tjänat i 25 år. Och på samma sätt skulle det blifva, äfven om mitt förslag antoges, så att de, som då efter 20 tjänstår skulle få underhåll, skulle icke få lika stort underhåll som de, hvilka tjänstgjort i 25 år. Det är således nu en fördel att stå kvar, tills man uppnått 30 tjänstår, ty underhållsbeloppet blir då större. Enligt mitt förslag skulle den, som tjänat mindre än 20 år, ej kunna få något underhåll, men så snart någon tjänat i 20 år, skulle han blifva berättigad till pension, fastän i en lägre klass. Jag tror verkligen, att jag har rätt i min uppfattning, att en sådan anordning som den af mig föreslagna skulle bidraga till att kvarhålla åtskilliga af det indelta manskapet, som nu för bättre utkomsts skull gå tidigare, men hvilka säkerligen skulle stanna kvar, till dess att de uppnått 20 tjänstår, om de visste, att de då blefve berättigade till underhåll.

Herr Holmgren: Blott ett par ord med anledning af herr Carl Perssons yttrande. Det är mycket riktigt som han sade. Hvad jag skrivit det hafver jag skrivit. Jag vill dock fästa uppmärk-

Angående
pensionerin-
gen af indelt
manskap.
(Forts.)

Angående
pensionering-
gen af indelt
manskap.
(Forts.)

samheten på, att det endast skulle vara under de första åren, som något statsanslag för en högre pensionering af dessa gratialister behöfde komma i fråga, ty inom ett visst antal år, en tjugu år eller så, ha dessa gamla soldater gått bort den ena efter den andra. Men då får ju staten dessa fonder och kassor, hvarifrån nu understöd till de indelta soldaterna utgå, och det blir Konung och Riksdag, som då få bestämma om dessa medel. Man kan således säga, att det här endast är fråga om att staten skall förskottera, hvad som härvidlag behöfs, och staten gör i det fallet icke någon som helst uppoffring, då den en gång kommer att få de 9,000,000 kronor, som nu finnas i de för detta ändamål befintliga fonder.

Härmed var öfverläggningen afslutad. Sedan herr talmannen tillkännagifvit, att han med afseende å de framkomna yrkandena ämnade framställa särskild proposition angående hvarje moment af förevarande punkt, blef till en början utskottets hemställan i *mom. a)* af kammaren bifallen.

Beträffande därefter *mom. b)* hade under öfverläggningen yrkats dels bifall till utskottets hemställan och dels afslag därå och bifall i stället till den i ämnet väckta motionen. Herr talmannen, som nu till proposition upptog dessa yrkanden, förklarade sig anse det sistnämnda yrkandet vara med öfvervägande ja godkänt. Emellertid begärde herr Persson i Stallerhult votering, i anledning hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs denna voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren, med afslag å statsutskottets hemställan i 49:e punkten *mom. b)* af utskottets förevarande utlåtande n:o 11, bifaller den i ämnet väckta motionen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan.

Voteringen utföll med 120 ja mot 89 nej; och hade kammaren alltså bifallit den i ämnet väckta motionen.

I fråga slutligen om *mom. c)* beslöt kammaren, efter af herr talmannen framställda propositioner, att med afslag å utskottets hemställan bifalla den af herr Holmgren afgifna motionen.

§ 5.

Anmäldes och godkändes följande förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen:

från statsutskottet:

n:o 104, i anledning af Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag för statens järnvägstrafik,

n:o 105, i anledning af Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag till vissa kanal- och hamnarbeten,

n:o 106, i anledning af Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående personalen vid statens järnvägar,

n:o 107, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående pension åt aflidne stationsmästaren Per Mårtenssons änka och minderårige son,

n:o 108, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående beredande af lånemedel för fortsatt utveckling af statens telefonväsende i afseende å lokala telefontät med förbindelseledningar,

n:o 109, angående de i 63 § regeringsformen föreskrifna kreditivsummor, och

n:o 110, i anledning af Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under andra, tredje, fjärde, femte, sjätte, sjunde, åttonde och nionde hufvudtitlarne gjorda framställningar om anslag för beredande af dyrtidstillägg för år 1905 åt en del tjänstemän och betjänte m. m.; samt

från lagutskottet:

n:o 117, i anledning af väckt motion angående lagbestämmelser i syfte att bereda innehafvare af förlagsinteckning större trygghet mot förlust i de fall, då rörelsen öfverlättes å annan person eller flyttas från ort till annan.

§ 6.

Vidare anmäldes och godkändes Riksdagens kanslis förslag till paragrafer i riksdagsbeslutet:

n:o 22, angående ändring af 12 § i lagen om skydd för varumärken,

n:o 23, i fråga om ändrad lydelse af 3 § i lagen angående folkskoleväsendet i Stockholm den 15 maj 1903 samt af 38 § i förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm den 23 maj 1862,

n:o 24, angående ändrad lydelse af 5 § i lagen om straffregister den 17 oktober 1900,

n:o 25, angående lag rörande afgäld från afsöndrad lägenhet m. m.,

n:o 26, angående lag om utförande och nyttjande af elektrisk anläggning för telegrafering eller telefonering utan tråd,

n:o 27, angående ändrad lydelse af vissa paragrafer i förordningen om landsting den 21 mars 1862,

n:o 28, angående viss ändring af § 15 i Kungl. Maj:ts förnyade förordning angående de allmänna grunder, som vid hypoteksföreningars bildande och framtida verksamhet skola till efterrättelse lända, den 16 maj 1890,

n:o 29, angående förändrade bestämmelser i fråga om beskattning af inkomst af skog,

n:o 30, angående tillägg till 5 § i förordningen angående åtgärder till förekommande af öfverdrifven afverkning å ungskog inom Västerbottens och Norrbottens län den 24 juli 1903,

n:o 31, angående rätten att idka realisation och gårdfarihandel,

n:o 33, angående bankovinsten,

n:o 34, angående utbetalning af anslag till riksdags- och revisionskostnader, och

n:o 35, angående ansvarsfrihet för fullmäktige i riksbanken.

Kammarens ledamöter åtskildes häruppå kl. 3,46 e. m. för att åter sammanträda kl. 7 e. m., då detta sammanträde enligt utfärdadt anslag komme att fortsättas.

In fidem
Herman Palmgren.